

# Η Αριστερά της Βόλβης “Από Αρχηγικό κόμμα σε κόμμα αρχών”

Είναι το γνωστό ιστορικό αίτημα του κινήματος Βόλβης που έγινε από τον Βαγγέλη Μεϊμαράκη στο περιθώριο του Β΄ Συνεδρίου της Νέας Δημοκρατίας, το 1979 στην Κασσάνδρα Χαλκιδικής. Τώρα, γιατί αυτό το γεγονός έγινε στη Βόλβη, και παραμένει επίκαιρο για την Αριστερά, ακόμη και σήμερα, δεν έχει διευκρινιστεί ακόμη όπως μας πληροφόρησε ο αείμνηστος Σάκης Μπουλάς, που έπαιζε τον Παπαρρηγόπουλο του κινήματος στην ταινία “Να περιμένουν οι γυναίκες.”

Η αλήθεια είναι ότι σε μερικά χρονάκια από τότε η Ν.Δ. κατάφερε όχι μόνο να τα διευκρινίσει αλλά και να εφαρμόσει αυτή την έκκληση του κινήματος Βόλβης εναλλάσσοντας τις ηγεσίες σαν πουκάμισα χωρίς ιδιαίτερους τριγμούς και χωρίς εσωτερικές καταγγελίες για νοθείες και πραξικοπήματα, παρά το γεγονός ότι τα μέλη και οι οπαδοί της δεν συγκινούνται από αυτά τα αντιαρχηγικά και δημοκρατικά, εκτός βέβαια από τον Μεϊμαράκη και την παρέα του που τελικά τα κατάφεραν.

Θα πει κάποιος και δικαίως: Η Ν.Δ. διαχείριση του υπάρχοντος κάνει και αυτό δεν είναι δα και τίποτα σπουδαίο. Σωστά αλλά εδώ δεν πρόκειται να μιλήσουμε για τη Δεξιά και τα μικρά, αλλά για την κοινοβουλευτική Αριστερά και τα μεγάλα, με αφηγήματα με προοπτικές με ωραία λόγια με.. με..με. η οποία παρεμβαίνει σήμερα στο περιθώριο του κινήματος Βόλβης.

Το κίνημα Βόλβης εντός της Αριστεράς ροκάνιζε για αρκετά χρόνια τον Σύριζα μέχρι που ο Αρχηγός παραιτείται και ο δρόμος για “κόμμα αρχών” είναι ανοικτός και μάλιστα χωρίς προστατευτικά κιγκλιδώματα χωρίς όρια πλάτους, γιατί τα στελέχη δεν ήθελαν να μιμηθούν τον γεννήτορα τους, που και κόμμα αρχών είναι και εσωτερική δημοκρατία έχει.

Αυτοί ήθελαν πλήρη και δημόσια δημοκρατία τρομάρα τους. Τέτοιο πράγμα δεν υπήρχε ποτέ στην Αριστερά αφού δεν υπάρχει κανένας αριστερός σε ολόκληρο τον κόσμο με τέτοια οργανωτική κουλτούρα. Αυτή που δίδαξε σε όλο τον πλανήτη την λατρεία του Γραμματέα την προσωπολατρία και την θεολογική σχέση με τους αρχηγούς καλείται να περπατήσει σε ένα πλάτωμα μεγάλο και μάλιστα χωρίς Αρχηγό! Αυτή λοιπόν η Αριστερά που λειτουργεί πάντα με όρους μειοψηφίας κι ας κατέχει το 70% του εκλογικού σώματος πειραματίστηκε σε δημοκρατικές και πλειοψηφικές ανοησίες! Η οργάνωση της μειοψηφίας είναι η βιωματική εμπειρία της Αριστεράς εγγεγραμμένη στο dna της και όποιος την αρνείται ακυρώνεται σαν Αριστερός. Το ξέχασαν αυτό;

Αυτή λοιπόν που δίδαξε τον δημοκρατικό συγκεντρωτισμό καλείται να λειτουργήσει με όρους πλειοψηφίας. Αν είναι δυνατόν! Και οι όροι μειοψηφίας πως θα ξεριζωθούν από το dna του Αριστερού για να αποδεχτεί πλειοψηφίες και άλλα τέτοια; Κάνουν εκλογές ανοικτές στο δημόσιο χώρο και φυσικά χάνουν την πλειοψηφία. Τραβάνε τα μαλλιά τους. Ήταν πέναλτι κ. Παύλο ρωτάει η Δούρου. Ο ορισμός του πέναλτι της απαντούν όλοι και η Όλγα μαζί. Ε τότε να τους καλέσουμε στα μπουζούκια και εκεί να τους πούμε: Είσαι από Πετρούπολη Αιγάλεω Λακωνία δεν μπαίνεις, δεν μπαίνεις. Διώξανε τον Κασσελάκη και κανά δυο χιλιάδες Αριστερούς και ξαναήρθαν στα ίσια τους αφού έκαναν κάτι το Αριστερό και το αντιπλειοψηφικό. Ναι αλλά ποιοι είναι οι πραγματικοί Αριστεροί; αυτοί που φύγανε επί Κασσελάκη ή αυτοί που διώξανε τον Κασσελάκη; Αυτό δεν έχει διευκρινιστεί ακόμη!!!.Μετά από αυτά έρχεται και η μόνιμη αριστερή προσταγή του Τι να κάνουμε και μάλιστα σε κόμματα που είναι μόνο και αποκλειστικά κοινοβουλευτικά.

Πριν φτάσουμε εκεί δεν τελειώσαμε ακόμη. Ας περιμένουν οι Αριστεροί.Τόσο στον Σύριζα όσο και στην Νέα Αριστερά υπάρχουν διαφωνίες ως προς την προοπτική. Θα πάμε ρωτάνε κάποιοι-ες με την εμπειρία του ανοικτού ή του κλειστού ως προοπτική. Με την αναζήτηση και ενίσχυση ταυτότητας ή με την πολιτική προοπτική της κυβερνησιμότητας. Παρά αυτά τα διλήμματα στόχος τους και

μάλιστα μανιακός είναι να μπούνε στη Βουλή γιατί είναι μόνο και αποκλειστικά κοινοβουλευτικά κόμματα. Σε αντίθετη περίπτωση χάνονται και πολιτικά και προσωπικά διότι δεν υπάρχει άλλος ρόλος γι αυτούς. Όλο αυτό το διάστημα που είχαν να διαχειριστούν μια κατάσταση ντρόπιασαν τους αριστερούς ψηφοφόρους και μόνο η παρουσία τους στο γυαλί κάνει την ντροπή να ντρέπεται. Βγαίνουν και λένε τη γνώμη τους την άποψη τους ακόμη! επειδή τους το επιτρέπει ο φιλελευθερισμός και μόνο.

Διαχειρίστηκαν ένα κόμμα με τέτοιο τρόπο ώστε να επιβεβαιωθεί πανηγυρικά ότι δεν μπορεί να υπάρξει μη Αρχηγικό κόμμα και μάλιστα στην περίπτωση τους μη σταλινικό. Δίδαξαν σε όλη την κοινωνία μέσα από την απόλυτη αδυναμία δημοκρατικής “αυτοοργάνωσης” της ιεραρχίας έστω, ότι υπάρχει πλήρης αδυναμία και ανικανότητα χωρίς ηγέτες. Κατά τα άλλα είναι ενάντια στη Δεξιά και τη Ν.Δ. . Έδωσαν την χαριστική βολή σε αυτή την Αριστερά με αντίδωρο την ιδιοτέλεια ενός ό,τι νάνε προνομίου . Αν τελικά βρουν λύση για μη αρχηγικό κόμμα ας το πουν μήπως κάνουμε και εμείς κανένα γιατί αρκετή ταλαιπωρία τραβάμε με συνελεύσεις και τέτοια.

Και εκεί λοιπόν που βρισκόταν σε μια κατάσταση ύπαρξης υπό σύγχυση κάνει την εμφάνισή του ο Αρχηγός. Αριστερός και μάλιστα Ελασίτης!!!. Ούτε κεντρώος ούτε δεξιός. Αριστερός μεν για ταυτότητα αλλά διαχείριση του καπιταλισμού για πολιτική. Το έχει στην παράδοσή της η Αριστερά αυτό αλλά έχει και κρατικό καπιταλισμό όπου εργάτες αγρότες ποιητές κ.λ.π. να είναι όλοι σε σχέση μισθωτής εργασίας από το κράτος , χειρότερα δεν γίνεται. Τα τελευταία δεν τα λένε πλέον συμφιλιώνονται με τις κρατικοποιήσεις εθνικοποιήσεις!!!, αναδιανομή εισοδήματος και ότι υπέκλεψαν από τον Κένυς και τη σοσιαλδημοκρατία. Πάνω σε αυτά άλλος περισσότερο άλλος λιγότερο είναι Αριστερός δεν θα τα χαλάσουμε εκεί εκτός αν παίζει θέμα εξουσίας ρόλων κλπ οπότε ας γίνει σφαγή.

Λοιπόν, ήρθε ο Αρχηγός και μάζεψε όλους τους Αριστερούς στις φτερούγες του. Όταν λέμε όλους εννοούμε όλους. Ούτε χαλίκι αριστερό δεν έμεινε για κανέναν. Το ποιος είναι Αριστερός θα

το πει η κοινωνία δεν χρειάζεται να ασχολούμαστε με αυτό. Ακόμη και ο “μπατζανάκης” του Κασσελάκη Πολάκης συμφώνησε πολιτικά με ολόκληρη την εισήγηση Φάμελλου αλλά διαφώνησε για την επισφάλεια της αποκατάστασής του. Και ο Φάμελλος μέσα από τη γνωστή στην αριστερή γραφειοκρατία μέθοδο των χρησμών έκανε εισήγηση γραμματέα Εδεσσαϊκού και προανήγγειλε ότι αυτός και οι δικοί του θα πάνε για βουλευτές σε άλλο κόμμα. Τα υπόλοιπα μπατζανάκια στα σκυλιά του Κιμ

Αυτή είναι η Αριστερά βασικά και σε αυτή την ιεραρχία μπορεί να κάνει κάποιος την πολιτική καριέρα του. Καμιά αντίρρηση, δουλειά είναι και αυτή. Όποιος θέλει να γίνει χρήσιμος στην κοινωνία υπάρχουν εναλλακτικές κοινωνικές αντιθεσμικές αντικαθεστωτικές. Μόνο όμως αυτοί είναι οι Αριστεροί; υπάρχουν και άλλοι με λίγες δυνάμεις. Αυτοί ας περιμένουν, να έχουμε και εμείς κανέναν να λέμε μια καλημέρα και να βολτάρουμε πότε-πότε Προπύλαια Πανεπιστημίου Σταδίου κ.λ.π. στην ίδια διαδρομή με τα ΜΑΤ με τα δακρυγόνα και τα τοιαύτα.

Με τις υγείες μας.

*Νώντας Σκυφτούλης*

---

## **Για τους μισθούς των γιατρών: από τον Μαρξ στον Καστοριάδη – Του Γιώργου Κρανιδιώτη**

*Του Γιώργου Κρανιδιώτη\**

Το θέμα των μισθών των γιατρών του Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ) βρίσκεται εσχάτως στην επικαιρότητα. Σε ανακοίνωσή της εν όψει της απεργίας της 18ης Μαρτίου 2026, η Ομοσπονδία Ενώσεων Νοσοκομειακών Γιατρών Ελλάδας (ΟΕΝΓΕ) ανέφερε: «Το

ετήσιο εισόδημά μας για πάνω από 15 χρόνια έχει πάρει την κατρακύλα. [...] οι μηνιαίες αποδοχές μας έχουν αύξηση λιγότερο από 1 ευρώ το χρόνο στην καλύτερη περίπτωση. [...] Απαιτούμε: Διπλασιασμό των μηνιαίων αποδοχών μας» [1]. Σύμφωνα με τον Πανελλήνιο Ιατρικό Σύλλογο (ΠΙΣ), «η ελληνική πολιτεία οφείλει ν' αντιληφθεί πως πρέπει να αποκαταστήσει το Ειδικό Ιατρικό Μισθολόγιο, ώστε οι απολαβές των ιατρών να ανέλθουν σε αξιοπρεπή επίπεδα, αλλιώς οι προκηρύξεις γιατρών θα συνεχίσουν να αποβαίνουν άγονες και το Ε.Σ.Υ. να αποσιλώνεται από ιατρικό δυναμικό με τραγικές επιπτώσεις στη χώρα» [2]. Ο ΠΙΣ τονίζει ότι «οι απολαβές των ιατρών του Ε.Σ.Υ. είναι υποδιπλάσιες των ευρωπαϊκών συναδέλφων τους» [3]. Ξεκινάμε λοιπόν από τα εξής δεδομένα: οι μισθοί των γιατρών του ΕΣΥ είναι χαμηλοί, πράγμα που καθιστά το ΕΣΥ μη ελκυστικό για εργασία και τροφοδοτεί ένα κύμα φυγής Ελλήνων γιατρών στο εξωτερικό. Για τις ανάγκες της περαιτέρω συζήτησης, σημειώνουμε, ακόμη, ότι ο λόγος του ιατρικού μισθού στο ΕΣΥ (χωρίς να συνυπολογίζεται η αποζημίωση εφημεριών) προς τον μισθό του ανειδίκευτου εργάτη στην Ελλάδα κυμαίνεται από 1,9 (ειδικευόμενος) έως 2,8 (διευθυντής) [4].

Κατ' αρχήν, δεχόμαστε ότι ο μισθός οποιουδήποτε εργαζόμενου πρέπει άνευ ετέρου να καλύπτει τις απαραίτητες ανάγκες του. Ως προς τον ορισμό των τελευταίων, υιοθετούμε τη μαρξική θέση ότι «η έκταση των λεγόμενων απαραίτητων αναγκών, όπως και ο τρόπος της ικανοποίησής τους, είναι ιστορικό προϊόν και γιαυτό εξαρτιέται κατά ένα μεγάλο μέρος από τη βαθμίδα του πολιτισμού μιας χώρας». Συναφώς, «ο καθορισμός της αξίας της εργατικής δύναμης (σ.σ. και κατ' επέκτασιν της τιμής της, ήτοι του μισθού) περιέχει ένα ιστορικό και ηθικό στοιχείο» [5]. Κοντολογίς, ο γιατρός, όπως και κάθε εργαζόμενος, πρέπει να αμείβεται καλά. Αυτό που αμφισβητούμε είναι η απαίτηση του να αμείβεται παραπάνω από τον εργάτη. Επίσης, απορρίπτουμε την οικονομική ευμάρεια σαν κίνητρο άσκησης του επαγγέλματός του. Προς επίρρωση της γνώμης μας, θα αντλήσουμε από την επαναστατική, ελευθεριακή, σοσιαλιστική παράδοση.

**Μαρξ, Μπλαν, Καμπέ**

Αρχίζουμε με τους Μαρξ-Ένγκελς, οι οποίοι γράφουν: «Μια όμως από τις ουσιώδεις αρχές του κομμουνισμού, που τον κάνει να διαφέρει από κάθε αντιδραστικό σοσιαλισμό, είναι η εμπειρική άποψη -που βασίζεται στη φύση των ανθρώπων-, ότι οι διαφορές μυαλού και διανοητικών ικανοτήτων δεν καθορίζουν γενικά τις διαφορές στομάχου και φυσικών αναγκών, [...] ότι, μ' άλλα λόγια, η διαφορά στη δραστηριότητα, στην εργασία, δε δικαιολογεί καμμιάν ανισότητα, κανένα προνόμιο ιδιοκτησίας και απόλαυσης» [6]. Παρά τούτα, ο Μαρξ δεν προτείνει ισότητα μισθών. Στη μεν κατώτερη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας (σοσιαλισμό), οι εργαζόμενοι αμείβονται ανάλογα προς την ποσότητα της εργασίας που αποδίδουν – η οποία με τη σειρά της είναι συνάρτηση του χρόνου και της έντασης της εργασίας-, στη δε ανώτερη (καθαυτό κομμουνισμός), λαμβάνουν από το κοινωνικό καταναλωτικό απόθεμα ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Κατά τον Γάλλο σοσιαλιστή (με χριστιανικές αναφορές) Λουί Μπλαν (1811-1882), ο πολίτης που είναι προικισμένος με περισσότερες ικανότητες και ταλέντα οφείλει να προσφέρει και περισσότερο στην κοινωνία: «όποιος μπορεί τα περισσότερα, οφείλει και τα περισσότερα» [7]. Αλλά, οι περισσότερες ικανότητες δεν θεμελιώνουν και απαίτηση μεγαλύτερης ανταμοιβής, διότι, στο βαθμό που πρόκειται για έμφυτα χαρίσματα, είναι θεόσδοτες [8]. Όπως ακριβώς κι ο Μαρξ, ο Μπλαν υποστηρίζει την ισότητα ως αναλογικότητα, και επομένως την κατανάλωση σύμφωνα με τις ανάγκες, πλην όμως θεωρεί πως κάτι τέτοιο είναι αδύνατον να εφαρμοσθεί αμέσως. Χρειάζεται ένα ενδιάμεσο μεταβατικό στάδιο, κατά το οποίο αρχικά οι εργαζόμενοι θα αμείβονται κλιμακωτά, ανάλογα με τη λειτουργία που επιτελούν εντός της παραγωγικής διαδικασίας –με εξασφαλισμένο έναν ελάχιστο μισθό για την κάλυψη των εξόδων διαβίωσης–, ενώ αργότερα θα θεσπιστεί η ισότητα των μισθών. Ο Μπλαν τονίζει τη σημασία της μόρφωσης, ώστε οι άνθρωποι να μάθουν να βλέπουν την εργασία ως κοινωνική προσφορά και να απαλλαγούν από την ιδέα της διαβαθμισμένης αξίας των διαφόρων λειτουργιών, άρα και από την απαίτηση άνισων απολαβών [9]. Ο Γάλλος χριστιανός ουτοπικός κομμουνιστής Ετιέν Καμπέ

(1788-1856) οραματίστηκε την Ικαρία, μια ιδανική κομμουνιστική κοινωνία, όπου η διανομή των αγαθών γίνεται σύμφωνα με τις ανάγκες του καθενός. Και αυτός ισχυρίζεται ότι το μέγεθος της οφειλόμενης (όχι με την ανταποδοτική, αλλά με την ηθική έννοια) προσφοράς κάθε ατόμου στο κοινωνικό σύνολο είναι ανάλογο των ικανοτήτων του: «Ο καθένας πρέπει να κάνει όλα όσα μπορεί να κάνει, και όσο περισσότερα μπορεί να κάνει ή να δώσει, τόσο περισσότερα πρέπει να δώσει ή να κάνει» [10]. Ακόμη, ότι η κατοχή περισσότερων ικανοτήτων και ταλέντων δεν δικαιολογεί μεγαλύτερη ανταμοιβή, καθώς τα ταλέντα είναι παράγωγα και αποτελέσματα της εκπαίδευσης που παρέχει στον άνθρωπο η κοινωνία: «ο ταλαντούχος άνθρωπος δεν θα ήταν τίποτα χωρίς την κοινωνία» [11].

Από την παραπάνω σύντομη περιήγηση στη σκέψη σοσιαλιστών στοχαστών του 19ου αιώνα συνάγεται, σε σχέση με το θέμα μας, η ακόλουθη βασική ιδέα: η κατοχή περισσότερων ικανοτήτων δεν δικαιολογεί και υψηλότερες απολαβές, διότι, πρώτον, οι φυσικές ανθρώπινες ανάγκες που πρέπει να καλυφθούν με την αμοιβή δεν διαφέρουν μεταξύ των ατόμων (Μαρξ), και, δεύτερον, οι ικανότητες είναι είτε έμφυτα χαρίσματα (Μπλαν) είτε κοινωνικά προϊόντα μέσω της παιδείας (Καμπέ).

## **Καστοριάδης**

Από τους θεωρητικούς του επαναστατικού σοσιαλισμού, συστηματικά ασχολήθηκε με το ζήτημα της ισότητας των μισθών ο Κορνήλιος Καστοριάδης. Σύμφωνα με τον Νεοέλληνα φιλόσοφο, μια θεμελιώδης όψη της τωρινής οργάνωσης της κοινωνίας είναι η ιεραρχία, τόσο ως ιεραρχία της εξουσίας και της διοίκησης, όσο και ως ιεραρχία των μισθών και των εισοδημάτων [12]. Μάλιστα, οι ως άνω δύο μορφές της ιεραρχίας ταυτίζονται όλο και περισσότερο [13]. Απεναντίας, είναι πρακτικά αδύνατο να υπάρξει συλλογική και δημοκρατική διαχείριση της οικονομίας και της κοινωνίας, και συμμετοχή όλων στις κοινές υποθέσεις, εφόσον διατηρείται η διαφοροποίηση των αποδοχών: «Ίσος μισθός για όσους εργάζονται, αυτός θα πρέπει να είναι ένας από τους θεμελιώδεις κανόνες που οφείλει να εφαρμόσει η σοσιαλιστική

επανάσταση» [14].

Στο πλαίσιο της επίσημης ιδεολογίας, η ιεραρχία των μισθών δικαιολογείται στη βάση μιας υποτιθέμενης ιεραρχίας ή κλίμακας της γνώσης, της εξειδίκευσης, των ικανοτήτων, των ευθυνών, ή έλλειψης της θεωρούμενης ειδικότητας. Ωστόσο, παρατηρεί ο Καστοριάδης, αφενός οι κλίμακες αυτές δεν συμπίπτουν μεταξύ τους, αφετέρου ο όλος ισχυρισμός στερείται λογικής και αντιστοιχίας με την πραγματικότητα: «μπορεί να υπάρξει (και υπάρχει) έλλειψη οδοκαθαριστών και πληθώρα καθηγητών· μεγάλοι σοφοί δεν έχουν καμιά “ευθύνη”, ενώ εργαζόμενοι με ελάχιστη “γνώση” έχουν καθημερινά την ευθύνη της ζωής και του θανάτου εκατοντάδων ή χιλιάδων ατόμων» [15]. Ακόμη, στη σύγχρονη κοινωνία, δεν αποκτούν υψηλότερα εισοδήματα αυτοί που διαθέτουν περισσότερες γνώσεις, αλλά εκείνοι που κατορθώνουν να ανελιχθούν, όντας πιο επιτήδριοι στον ανταγωνισμό και την πάλη που διεξάγονται στους κόλπους της γραφειοκρατίας [16].

Ο Καστοριάδης διατυπώνει μια σειρά από επιχειρήματα, προκειμένου να υπερασπιστεί την ισότητα των μισθών. Πρώτον, στην εποχή μας, η παραγωγική δραστηριότητα προσλαμβάνει ολοένα περισσότερο έναν συλλογικό χαρακτήρα, όπου οι διάφορες εργασίες είναι στενά αλληλεξαρτώμενες. Το προϊόν ή η συμβολή του ενός εργαζόμενου δεν μπορεί να διαχωριστεί από το προϊόν ή τη συμβολή του άλλου. Πρόκειται για μια αδιαίρετη ομάδα, και το δημιουργικό αποτέλεσμα της δουλειάς της υπακούει στον νόμο του όλα ή τίποτα, δηλαδή είναι αναγκαία η συνεργασία πάντων ανεξαιρέτως για την επίτευξή του [17]. Στην περίπτωση π.χ. που εξετάζουμε, οι εργασίες του γιατρού, του νοσηλευτή, του φαρμακοποιού, του μάγειρα, του τραπεζοκόμου, του καθαριστή, του διοικητικού υπαλλήλου κ.λπ. μέσα σε ένα νοσοκομείο δεν μπορούν να ιδωθούν σαν απομονωμένες η μία από την άλλη, αλλά ως αμοιβαία υποβασταζόμενες και παράγουσες ένα τελικό έργο το οποίο εκ της φύσεως του δεν δύναται να αναχθεί κομματιαστά στις μερικές -ατομικές ή κλαδικές- συνδρομές που το απαρτίζουν. Η απόπειρα χρηματικής αποτίμησης της ιδιαίτερης συνεισφοράς εκάστου επαγγελματία θα ήταν μια αφηρημένη, αποσπασματική και συνεπώς παράλογη προσέγγιση.

Δεύτερον, «δεν υπάρχουν αντικειμενικά κριτήρια για τον υπολογισμό και τη σύγκριση της κάθε ειδημοσύνης, των γνώσεων που έχουν διαφορετικά άτομα» [18]. Τρίτον, η ανισότητα των αμοιβών παραμορφώνει, νοθεύει άμεσα και ανεπανόρθωτα, την κοινωνική ζήτηση· επιτρέπει την ικανοποίηση δευτερευουσών αναγκών από ορισμένους τη στιγμή που άλλοι δεν μπορούν ακόμη να καλύψουν βασικές ανάγκες, με όλες τις ψυχολογικές και πολιτικές συνέπειες που προκύπτουν απ' αυτό. Η αγορά επιβάλλει στην παραγωγή έναν προσανατολισμό που δεν αντανακλά τις αληθείς χρείες της κοινωνίας, αλλά μια στρεβλή εικόνα, στη διαμόρφωση της οποίας η πολυτελής κατανάλωση των ευνοημένων στρωμάτων έχει ένα δυσανάλογο βάρος [19]. Μόνον «[η] εξίσωση των μισθών θα δώσει πραγματική σημασία στην αγορά των καταναλωτικών αγαθών», διότι τότε «κάθε συμμετοχος θα είναι επιτέλους προικισμένος για πρώτη φορά με την ίδια ψήφο» [20].

Τέταρτον, η συστηματική πολιτική της διαφοροποίησης των μισθών, ακόμη και μεταξύ ανθρώπων με παρεμφερείς εργασίες από άποψη ειδίκευσης ή απαιτούμενων προσπαθειών, είναι μία μέθοδος που χρησιμοποιεί ο καπιταλισμός, για να κρατά τους ανθρώπους δεμένους στη δουλειά τους και, ταυτόχρονα, σε αμοιβαίο ανταγωνισμό, για να καταστρέφει την ταξική αλληλεγγύη και να ενσπείρει την εξατομίκευση και τον ανελέητο πόλεμο όλων εναντίον όλων [21]. Η διατήρηση της μισθολογικής ανισότητας και στη σοσιαλιστική κοινωνία θα αποτελούσε βραδυφλεγή βόμβα στα θεμέλιά της: «Από τη στιγμή λοιπόν που θα υπάρξουν κάποιου είδους -ειδικότερα όμως οικονομικής φύσης- προνόμια, θα αναζωπυρωθεί αμέσως ο ανταγωνισμός μεταξύ των ατόμων καθώς και η τάση των ανθρώπων να αγκιστρώνονται στα προνόμια που έχουν κατακτήσει [...]. Από τη στιγμή αυτή δεν μπορούμε να μιλάμε πια για αυτοδιαχείριση» [22].

Ο Νεοέλληνας φιλόσοφος απορρίπτει το ιδεολόγημα ότι ο υψηλός μισθός λειτουργεί σαν κίνητρο απόδοσης στην εργασία. Ήδη σήμερα, η απόδοση εξαρτάται πολύ λιγότερο από τις απολαβές και πολύ περισσότερο από τους καταναγκασμούς που επιβάλλουν η τεχνολογία και η διευθυντική επίβλεψη. Στη δε σοσιαλιστική

κοινωνία, η πειθαρχία της δουλειάς θα απορρέει από την οργάνωση των εργαζομένων σε «στοιχειώδεις ομάδες», τη συνεργασία, και τον έλεγχο που θα ασκούν αναμεταξύ τους τόσο τα τμήματα του ιδίου οργανισμού, όσο και οι συνελεύσεις των παραγωγών των διαφόρων μονάδων και κλάδων [23].

Επικαλούμενοι τον μαρξικό νόμο της αξίας, σύμφωνα με τον οποίο, στην κεφαλαιοκρατία, η αξία του εμπορεύματος εργατική δύναμη ισοδυναμεί με το κόστος παραγωγής και αναπαραγωγής του, κάποιοι αποδέχονται τις μισθολογικές διαφορές, θεωρώντας ότι αντιστοιχούν στη διαφορά των εξόδων μόρφωσης και ειδίκευσης, και του χρόνου που αναλώθηκε σε σπουδές. Ο Καστοριάδης απαντά: «[Π]άνω σ' αυτή τη βάση, οι διαφορές αποδοχών δύσκολα θα μπορούσαν να υπερβαίνουν την αναλογία 1 προς 2 (ανάμεσα στην εργασία που στερείται εντελώς από οποιαδήποτε ειδίκευση και την εργασία που απαιτεί 10 ή 15 χρόνια προκαταρκτική μόρφωση). Όμως η αναλογία αυτή ξεπερνιέται κατά πολύ στην πραγματικότητα» [24]. Και συνεχίζει: «Αν η ειδικευμένη εργασία "αξίζει" περισσότερο, αυτό συμβαίνει, π.χ. κατά τη μαρξιστική αντίληψη, γιατί η οικογένεια αυτού του εργαζόμενου ξόδεψε περισσότερα για τη διαμόρφωσή του (και θεωρητικά πρέπει να "επανακτήσει τα έξοδά" της -πράγμα που στην πρακτική σημαίνει ότι ο ειδικευμένος εργαζόμενος θα μπορέσει με τη σειρά του να χρηματοδοτήσει την εκπαίδευση των παιδιών του κ.λπ.). Γιατί όμως μπόρεσε να ξοδέψει περισσότερα -πράγμα που άλλες οικογένειες δεν μπορούσαν να κάνουν; Διότι ήταν ήδη προνομιούχα από την άποψη των εισοδημάτων. Ό,τι οι "εξηγήσεις" αυτές λοιπόν λένε τελικά συνοψίζεται στο ότι η αρχική ύπαρξη μιας ιεραρχικής διαφοροποίησης θα διαιωνιστεί μέσα απ' το μηχανισμό αυτό. Ας προσθέσουμε ότι αν αυτός που επωμίζεται τα έξοδα εκπαίδευσης δεν είναι πια ο ίδιος ο εργαζόμενος ή η οικογένειά του, αλλά η κοινωνία (όπως συμβαίνει όλο και περισσότερο), δεν υπάρχει κανένας λόγος αυτός που έχει ήδη ευνοηθεί, με έξοδα της κοινωνίας, αποκτώντας μια εκπαίδευση που του εξασφαλίζει μια πιο ενδιαφέρουσα εργασία, λιγότερο κοπιαστική κ.λπ. να επωφεληθεί μια δεύτερη φορά με τη μορφή ενός υψηλότερου εισοδήματος» [25].

Στη σοσιαλιστική κοινωνία, αν ο εργαζόμενος προκατέβαλε ο ίδιος τα έξοδα της επαγγελματικής του κατάρτισης, η επιστροφή των εξόδων αυτών κατά τη διάρκεια της ενεργού ζωής του θα μπορούσε το πολύ να δικαιολογήσει μια διαφορά που να φτάνει, στην ακραία περίπτωση, τη σχέση 1 προς 2 (ανάμεσα στην καθαρίστρια και τον πιο ειδικευμένο χειρουργό του εγκεφάλου)· όταν όμως τα έξοδα μόρφωσης βαρύνουν αποκλειστικά το σύνολο, δεν τίθεται ζήτημα επιστροφής τους στο άτομο [26]. Εάν, τέλος, εφαρμοζόταν αυστηρά η μαρξική αρχή, της αμοιβής ανάλογα με την αξία της προσφερόμενης εργασίας, θα είχαμε το πολύ «μια διαφοροποίηση των αποδοχών της τάξεως από 1 (ανειδίκευτη χειρωνακτική εργασία) μέχρι 1,25 ή 1,5 (πυρηνικός φυσικός)» [27].

Και τι γίνεται με τα χαρίσματα, τα ταλέντα; Πράγματι, υπάρχουν άνθρωποι που γεννιούνται -ή γίνονται στην πορεία- περισσότερο προικισμένοι από άλλους σε σχέση με ορισμένες δραστηριότητες. Πρέπει άραγε αυτοί να αμείβονται παραπάνω; Η απάντηση είναι και πάλι: όχι. Αφενός γιατί η ανάπτυξη, εκτύλιξη κι έκφραση των χαρισμάτων είναι συνάρτηση του οικογενειακού, κοινωνικού κι εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Αφετέρου διότι η ίδια η ανεμπόδιστη άσκηση του χαρίσματος είναι μια απόλαυση· έτσι, για τα ταλαντούχα άτομα, «αυτό που έχει σημασία δεν είναι η χρηματική “ανταμοιβή” αλλά να κάνουν αυτό στο οποίο ωθούνται ακατάπαυστα» [28].

Η αντίληψη ότι μια υψηλότερη αμοιβή είναι αναγκαία ως δέλεαρ, για να στραφούν οι άνθρωποι σε πιο εξειδικευμένες και νοητικά απαιτητικές εργασίες (όπως π.χ. το ιατρικό επάγγελμα) είναι, κατά τον Καστοριάδη, απλώς γελοία. Η έλξη που ασκούν οι εν λόγω δραστηριότητες πηγάζει από την ίδια τη φύση τους. Αντιθέτως, είναι οι «κατώτερες» (τουτέστιν πιο ανιαρές και πληκτικές) δουλειές, για τις οποίες πρέπει πρωτίστως να φροντίσουμε, όταν καταργηθεί η κοινωνική καταπίεση [29]. Τοιουτοτρόπως, αγόμαστε σε ένα ριζοσπαστικό συμπέρασμα: «[0]ι πιο ενδιαφέρουσες δουλειές θα 'πρεπε να αμείβονται λιγότερο. Γιατί πάντοτε αυτές θα είναι πιο ελκυστικές για τους ανθρώπους

-με λίγα λόγια, το κίνητρο για να τις επιλέξει κανείς και να τις ασκήσει βρίσκεται κιόλας, σε μεγάλο μέρος, στην ίδια τη φύση της δουλειάς» [30].

Διεισδύουμε σιγά σιγά στον πυρήνα του προβλήματος: Στη σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία, όπου η εργασία είναι αλλοτριωμένη, όπου οι αληθινές ζωντανές κοινότητες και η οικογένεια διαλύονται, όπου τα πάντα ομοιομορφοποιούνται από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης και τον αγώνα δρόμου για την κατανάλωση, το μόνο ψευδο-νόημα ζωής που έχει απομείνει στα άτομα, το μόνο δόλωμα που προσφέρει σε αυτά το σύστημα για να συγκαλύψει το κενό της ζωής που τους επιφυλάσσει, είναι ένα υψηλότερο εισόδημα. Ο άνθρωπος αυτοσυνειδητοποιείται και αυτοκαταφάσκει, παριστάνει τον εαυτό του να είναι κάτι στα ίδια του τα μάτια, μονάχα σε σχέση με τη θέση που κατέχει μέσα στην ιεραρχική πυραμίδα και δη αυτή των χρηματικών απολαβών. Όλα τ' άλλα σημεία αναφοράς απογυμνώνονται με επιταχυνόμενους ρυθμούς από το περιεχόμενό τους. Έτσι, τα άτομα καταλήγουν να ποδηγετούνται από την επιθυμία της οικονομικής ανόδου, η οποία και υποδαυλίζει τις μεταξύ τους αντιμαχίες [31]. Απεναντίας, στον σοσιαλισμό, το «άθλιο οικονομικό κίνητρο» παύει να ισχύει: «τότε θα μπορέσουν να δουν το φως ή μάλλον να ανθίσουν άλλα κίνητρα, κίνητρα με αληθινή κοινωνική σημασία: το ενδιαφέρον για την ίδια τη δουλειά, η ευχαρίστηση που αντλείς όταν κάνεις καλά αυτό που εσύ ο ίδιος διάλεξες να κάνεις, η εφευρετικότητα, η δημιουργικότητα, η εκτίμηση και η αναγνώριση από τους άλλους» [32].

## **Συμπεράσματα**

1. Το ιατρικό επάγγελμα είναι επίπονο, απαιτητικό, και προϋποθέτει μακρόχρονη μαθητεία και ολοκληρωτική αφιέρωση. Όμως, είναι, από την ίδια τη φύση του, άκρως ενδιαφέρον και παρέχει ευκαιρίες αυτοπραγμάτωσης. Η έμπρακτη εξωτερίκευση της προς το συνάνθρωπο αγάπης, ο πλούτος του γνωστικού αντικειμένου και η συνακόλουθη ικανοποίηση της διανοητικής περιέργειας συνθέτουν ένα σπάνιο μείγμα θεωρητικο-πρακτικής δραστηριότητας που πληροί τον άνθρωπο. Επομένως, αφού η

δουλειά του γιατρού ασκεί εγγενή έλξη, καθίσταται περιττός ο υψηλότερος μισθός ως κίνητρο για την επιλογή της. Τουναντίον, ο γιατρός θα μπορούσε ενδεχομένως να αμείβεται και λιγότερο από άλλους εργαζόμενους οι οποίοι εκτελούν μονότονες και αδιάφορες εργασίες και στους οποίους οι υψηλότερες αποδοχές θα λειτουργούσαν ως αντιστάθμισμα.

2. Στην Ελλάδα, μέχρι πρότινος, ιατρικές σχολές λειτουργούσαν μόνο σε δημόσια πανεπιστήμια, με τη δαπάνη για την εκπαίδευση των φοιτητών (καθηγητές, βιβλία, εργαστήρια, κλινικές κ.λπ.) να καλύπτεται από την κοινωνία. Είναι λοιπόν λογικό η κοινωνία να προσδοκά από τους πτυχιούχους επιστήμονες να της αντιπροσφέρουν τις υπηρεσίες τους, χωρίς να αξιώνουν υπέρογκες αμοιβές. Για τον ίδιο λόγο, είναι ηθικά ανεπίτρεπτο, οι γιατροί να εγκαταλείπουν τη χώρα που τους σπούδασε, προς άγρα καλύτερων μισθών στο εξωτερικό.

3. Οι αγώνες των υγειονομικών πρέπει να τείνουν στην κατάργηση ή μείωση των διαφοροποιήσεων των μισθών εντός του κλάδου -ίσες αυξήσεις για όλους ή μεγαλύτερες αυξήσεις στους χαμηλόμισθους και μικρότερες στους υψηλόμισθους-, ώστε να περιοριστούν οι εισοδηματικές αποκλίσεις και να αμβλυθούν οι ανισότητες. Αλλά και σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο, η μισθολογική ψαλίδα γιατρού-ανειδίκευτου εργάτη πρέπει μάλλον να κλείσει παρά να ανοίξει περαιτέρω.

4. Δια ταύτα, αντί να κολακεύει την πλεονεξία και τη συντεχνιακή υπερηφάνεια, και να εστιάζει στις οικονομικές διεκδικήσεις, ο επαναστατικός συνδικαλισμός των γιατρών θα πρέπει να αποβλέπει στην καλλιέργεια κι εδραίωση ενός σοσιαλιστικού ήθους, όπου ο ιδεαλισμός της κοινωνικής προσφοράς κι εν γένει οι μετα-υλικές αξίες θα πρυτανεύουν έναντι του χρηματικού ελατηρίου. Κάθε αντίθετη πολιτική θα συνιστούσε παραχώρηση αν όχι υποταγή στην κυρίαρχη κεφαλαιοκρατική ιδεολογία. Από την ίδια σκοπιά, είναι καίριας σημασίας η ενότητα των γιατρών και των λοιπών επιστημόνων με το προλεταριάτο και τις άλλες υποτελείς τάξεις, απαραίτητος όρος της οποίας είναι, μεταξύ άλλων, η συνομολόγηση ως κοινού

τελικού στόχου της εξίσωσης των μισθών και των εισοδημάτων. Η πλήρης και απόλυτη ισότητα των απολαβών «[θ]α καταστρέψει στη βάση του όλο το κερδοσκοπικό τερατούργημα του καπιταλισμού, [...] την εμπορευματοποίηση των ανθρώπων, αυτόν τον κόσμο όπου κανείς δεν κερδίζει όσο αξίζει, αλλά αξίζει όσο κερδίζει. Εξίσωση των μισθών για μερικά χρόνια και πολύ λίγα θα παραμείνουν από τη σημερινή νοοτροπία των ατόμων» [33].

□ Ο Γιώργος Κρανιδιώτης σπούδασε Ιατρική και Φιλοσοφία στην Αθήνα. Εργάζεται ως γιατρός στο ΕΣΥ. Είναι συγγραφέας του βιβλίου: *Δοκίμια για την ευθανασία, τη βιοηθική και τον θάνατο*, Εκδόσεις Νέον, Αθήνα, 2024.

## ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. <https://www.902.gr/eidisi/ygeia/416376/oenge-panelladiki-apergia-kai-sygkentroseis-stis-18-marti-stin-athina-sto>
2. <https://pis.gr/119958/π-ι-σ-πρέπει-άμεσα-να>
3. Ό.π.
4. <https://chatgpt.com/c/69c65be9-1878-8328-97bd-66bc8bc492ad>
5. Καρλ Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τόμος πρώτος, μτφ. Παναγιώτη Μαυρομάτη, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 2002, σ. 184.
6. Καρλ Μαρξ – Φρίντριχ Ένγκελς, Η Γερμανική Ιδεολογία, τόμος ΙΙ, μτφ. Γ. Κρητικού – Κ. Φιλίνη, Gutenberg, Αθήνα, 1989, σ. 316.
7. Louis Blanc, Le Catéchisme des Socialistes, Au bureau du Nouveau Monde, Paris, 1849, σσ. 8-9.
8. Ό.π., σσ. 8-9, 74.
9. Luc Bovens, Adrien Lutz, “From Each according to Ability; To Each according to Needs” Origin, Meaning, and Development of Socialist Slogans, History of Political Economy, Volume 51, Issue 2, 1 April 2019, pp. 237-257.
10. Étienne Cabet, Le vrai Christianisme suivant Jésus-Christ, Au bureau du Populaire, Paris, 1846, σ. 153.
11. Étienne Cabet, Voyage et Aventures de Lord William Carisdall en Icarie II, Hippolyte Souverain, Paris, 1840, p. 497.

12. Κορνήλιος Καστοριάδης, Η πείρα του εργατικού κινήματος, 2, μτφ. Βάσω Ψιμούλη – Ζωή Χριστοφίδου, Ύψιλον, Αθήνα, 1984, σ. 301.
  13. Κορνήλιος Καστοριάδης, Το περιεχόμενο του σοσιαλισμού, μτφ. Γιάννης Δ. Ιωαννίδης – Μανόλης Λαμπρίδης – Μαρία Παπαντωνίου-Φραγκούλη, Ύψιλον, Αθήνα, 1986, σ. 219.
  14. Ό.π., σ. 183.
  15. Καστοριάδης, Η πείρα του εργατικού κινήματος, 2, ό.π., σσ. 302-3.
  16. Ό.π., σ. 303.
  17. Ό.π., σσ. 305, 307-8.
  18. Καστοριάδης, Το περιεχόμενο του σοσιαλισμού, ό.π., σ. 229.
  19. Ό.π., σσ. 41, 233.
  20. Ό.π., σ. 124.
  21. Ό.π., σσ. 182, 188.
  22. Ό.π., σ. 232.
  23. Ό.π., σσ. 123-4.
  24. Καστοριάδης, Η πείρα του εργατικού κινήματος, 2, ό.π., σ. 308.
  25. Ό.π.
  26. Καστοριάδης, Το περιεχόμενο του σοσιαλισμού, ό.π., σ. 123
  27. Ό.π., σ. 183.
  28. Ό.π., σ. 230.
  29. Ό.π., σ. 41.
  30. Ό.π., σ. 230.
  31. Καστοριάδης, Η πείρα του εργατικού κινήματος, 2, ό.π., σσ. 309-311.
  32. Καστοριάδης, Το περιεχόμενο του σοσιαλισμού, ό.π., σ.231.
  33. Ό.π., σ. 124.
-

# Ψάχνοντας τον ένοχο

Του Μηνά Μπλάνα

Σχεδόν 4 χρόνια έπειτα από την δολοφονία του Άλκη Καμπάνου από οπαδούς διαφορετικών χρωμάτων, άλλη μία έρχεται να προστεθεί στην ιστορία οπαδικού μίσους της Θεσσαλονίκης. Πολλοί και πολλές εύλογα αναρωτιούνται, όπως αναρωτιόταν και τότε: Πως καταντήσαμε έτσι; Σε τι κοινωνία ζούμε; Τι γίνεται με τη νέα γενιά; Η βάση όλων των επιχειρημάτων, πέρα από την εκ των προτέρων καταδίκη του οπαδισμού, ξεκινάει από αυτά τα ερωτήματα. Όπως ακριβώς συμβαίνει και με τον πρόσφατο θάνατο εκπαιδευτικού που αποδίδεται στο bullying από τους μαθητές της στην τάξη. Όλως τυχαίως ή και καθόλου αποτελούν ερωτήματα που επανεμφανίζονται συνεχώς μπροστά μας.

Ο διάχυτος κοινωνικός κανιβαλισμός συμπληρώνει το καρέ της όποιας οπαδικής και μητροπολίτικης βίας. Αυτή η βία δεν σκάει από το πουθενά και όχι, δεν έχει αποκλειστικά ανάγκη ούτε από Προέδρους-Εφοπλιστές ούτε από ομάδες και κουμάντα. Η αποκτήνωση υπάρχει παντού. Στις αντιδράσεις για το κάθε τι στα social media, στην ίδια την κοινωνία και στην καθημερινότητα της, πόσο μάλλον στη νέα γενιά ή στην περιβόητη “νεανική εγκληματικότητα”. Ο θάνατος είναι “ο Άλλος” κι εμείς τον συνηθίσαμε, πιστεύοντας πως δεν μας αφορά ή δεν είμαστε οι επόμενοι.

Κι εν τέλει ποιος συνθέτει όλες αυτές τις συμπεριφορές; Σε τι διαφέρουν από όσα ζούμε στον πυρήνα της καθημερινότητας; Φταίνε τα πρότυπα; Η τραπ μουσική; Οι οικογένειες; Το σχολείο; Ο Πρόεδρος; Όλα αυτά μαζί; Αν θέλουμε να μιλήσουμε σοβαρά, ακόμα και να φταίνε όλα αυτά παραπάνω μαζί ή και χώρια, δεν φτάνουν από μόνα τους να εξηγήσουν μία τόσο πολυσύνθετη κατάσταση. Καθώς αυτά αποτελούν περισσότερο όψεις, παθογένειες και αποτέλεσμα ευρύτερων κοινωνικών συστημάτων οργάνωσης και όχι την πρωτογενή πηγή.

Για να εξηγηθούν όλα αυτά, φτάνει να κοιτάξουμε κατάματα το τέρας και να δούμε μέσα στα μάτια του. Με ευχόλογο σαφώς να του τα βγάλουμε. Γιατί αυτά τα μάτια έχουν καθημερινά αποδέκτες εμάς.

Οι ρυθμοί ζωής, ο κατακερματισμός του ατόμου και κάθε τι συλλογικού, οι οικονομικές ανισότητες και δυσκολίες και ο τρόπος θέασης και κατανόησης των όσων συμβαίνουν καθημερινά,

οι όροι ζούγκλας έχουν συγκεκριμένο πρόσωπο. Δεν είναι άλλο παρά από την ξέφρενη και συνεχή ροή της διαμόρφωσης ενός συγκεκριμένου ανθρωπότυπου: του νεοφιλελευθερισμού. Ενός ανθρώπου ιδιώτη, περισσότερο καταναλωτή και θεατή σε ότι αφορά την ίδια τη ζωή του και -παράλληλα με τον ρόλο του- υποτελή στην καθημερινότητα, χωρίς να νοιάζεται για τον διπλανό.

Αυτή η αποξένωση από κάθε τι κοινωνικά ζωτικό, συντελεί στις εικόνες που βλέπουμε και σήμερα. Παράγει τον ίδιο τον κοινωνικό κανιβαλισμό και το “πάτημα επί πτωμάτων”, την τόσο περιβόητη τοξικότητα -και με την κυριολεκτική έννοια του όρου- αφού ακριβώς αυτή είναι η ιδέα που συνθέτει τον καπιταλισμό και αυτόν τον ανθρωπότυπο παράγει με σκοπό την αναπαραγωγή του σε συνδυασμό με συστήματα εξουσίας και προτύπων όπως του μάτσο-πατριαρχικού.

Αν δεν αποκρυσταλωθούν και αποδομηθούν οι ίδιες οι συνθήκες που καθορίζουν συστηματικά την διαβίωση και την καθημερινότητα με τα ανάλογα ερεθίσματα τότε θα βρίσκουμε και θα χρησιμοποιούμε συνεχώς μόνο καταφύγια προκειμένου να επικαλυφθούν όλα όσα βλέπουμε μπροστά στα μάτια. Γιατί η απανθρωπιά και κάθε πτυχή και ανοχή της είναι απότοκο αυτού του ανθρωπότυπου. Ενός ανθρώπου που αναζητάει αφορμές να ξεσπάσει για όσα του συμβαίνουν διαμέσω της βίας, ψάχνοντας να χωρέσει παράλληλα κάπου.

Κοινώς, όλοι ξέρουμε ότι όσα ζούμε είναι τα “σκατά”. Το βιώνουμε, το ακούμε σε τραγούδια. Το ζήτημα είναι να δούμε και το από που προέρχονται αυτά. Και σίγουρα δεν προέρχονται από τον διπλανό μας.

---

## **Το Συνέδριο του Κ.Κ.Ε- Προς επαναθεμελίωση της γενεσιουργού θέσης**

*Του Νώντα Σκυφτούλη*

*Ευδ.: Τι, δηλαδή, πρέπει να γίνει σοσιαλιστική η Ρωσία για να*

την υποστηρίξουμε; Αυτό λέω και στο κόμμα που διαφωνώ με αυτή τη θέση που έχει τώρα.

**Νώντας:** Συντρόφισσα, δεν διαφωνείς με το κόμμα, με τον Λένιν διαφωνείς. Βρε συντρόφισσα, έχεις τόσες δεκαετίες στο κόμμα, δεν γνωρίζεις ότι αυτή η θέση περί ιμπεριαλιστικού χαρακτήρα του Μεγάλου Πολέμου γέννησε το κόμμα νέου τύπου; Την οποία ξαναέβαλε μετά από 100 χρόνια το κόμμα στο τραπέζι;

**Ευδ.:** Τίποτα τίποτα, εγώ θα υποστηρίξω τον Πούτιν που δέχεται ιμπεριαλιστική επίθεση. Και να σου πω κάτι, με προβληματίζει και με ανησυχεί που εσύ εδώ και καιρό υποστηρίζεις το κόμμα.

**Νώντας:** Υποστηρίζω ότι εδώ και καιρό προχώρησε, έχει γίνει καθαρό λενινιστικό και όλοι οι άλλοι ξέμειναν στάσιμοι με τους στρατοπεδισμούς, τους αντιιμπεριαλισμούς και τους εθνικισμούς στο χέρι.

**Ευδ.:** Για να συμφωνείς εσύ με το κόμμα κάποιο λάθος κάνει το κόμμα.

**Νώντας:** Άλλο Λένιν άλλο Τσάρος και να ξέρεις ότι ο Λένιν μισούσε τη Ρωσία και ποτέ δεν συμάχησε μαζί της στον πόλεμο.

Ε, βέβαια, πώς να επαναφέρεις μια θέση ξεχασμένη για 100 χρόνια και να πείσεις τα μέλη και στελέχη που είχαν χτίσει άλλον ανθρωπολογικό πολιτικό τύπο;

Ένας πραγματικός, σχεδόν καθημερινός διάλογος στα Εξάρχεια με ιστορικό στέλεχος της περιοχής του κόμματος.

## **Έτσι ξεκίνησαν όλα**

Ο Λενινισμός έχει κάνει τον ιστορικό του κύκλο στον αισθητό κόσμο και μαζί με τις συνέπειές του και τις εκδοχές του αιωρείται σαν αστρικό νεφέλωμα παρά σαν απειλητικό φάντασμα. Τον πήραν μαζί τους οι παραγωγικές σχέσεις, οι παραγωγικές δυνάμεις, τα Τηλοριστικά και Φορντικά μοντέλα, η διάλυση της συλλογικής συνείδησης, η ίδια η βιομηχανική ζωή, που απέδρασαν

οριστικά από το μάταιο τούτο κόσμο της μεταβιομηχανικής κοινωνίας.

Όσο και αν φωνάζει ο Βλαδίμηρος “θέλω οξυγόνο”, βρίσκεται ήδη εκτός ηλιακού συστήματος. Ο Χρηματιστηριακός καπιταλισμός και η σύγχρονη κυριαρχική τεχνολογία που έχουν ήδη τεμαχίσει άτομο και κοινωνία δεν καταλαβαίνουν από αυτά ούτε καν τα αντιλαμβάνονται. Ο καπιταλιστικός ρεαλισμός απαιτεί χαρούμενο και όχι θλιμμένο διαφωτισμό να τον αμφισβητήσει.

Ο Λενινισμός που λέτε, μπορεί να μην υπάρχει, υπάρχει όμως το ΚΚΕ, που παρά το ιστορικό γήρας, έχει τη δύναμη να παραγάγει ακόμη ιδεολογία και μάλιστα δεσμευτική στην πολιτική του παρουσία, κάτι το οποίο είναι πολύ ενδιαφέρον σήμερα, από ό,τι σε όλες αυτές τις δεκαετίες της μεταπολιτευτικής του στασιμότητας. Και αυτό υπήρξε το κίνητρο να γράψουμε το κείμενο μπας και οι άλλες κομμουνιστικές συνιστώσες (αριστεριστές κλπ) εναρμονιστούν, προκειμένου να φανούν χρήσιμες στους δύσκολους καιρούς που έρχονται, αλλά και γιατί αρκετές δεκαετίες κάθονται δεξιά του. Θα τα πούμε πιο κάτω.



Το Κ.Κ.Ε είναι η μοναδική οργανική και βιολογική συνέχεια του Λενινισμού στη χώρα που ζούμε. Αυτό το κατέκτησε λόγω-έργω. Φημολογούνταν στην αρχή της μεταπολίτευσης από κάποιους στο χώρο του Πανεπιστημίου, αν θυμάμαι καλά, ότι το κόμμα είναι ρεφορμιστικό για διάφορους λόγους (χαρακτήρας επανάστασης, βίαιο πέρασμα και άλλα φοιτητικά επιχειρήματα).

Ο Χαρίλαος Φλωράκης δεν ήρθε στην μεταπολίτευση για νέο Αντιπερισπασμό, χορτασμένος κομμουνιστής ήταν ο άνθρωπος. Έχοντας παραμάσχαλα το 9ο συνέδριο, απαιτούσε νομιμοποίηση και ενσωμάτωση. Απόλυτα δικαιολογημένος. Είχε, όμως, για τους ανυποψίαστους, το 9ο συνέδριο την καινοτομία που διατυπώνονταν με σαφήνεια η θέση ότι το Αντιιμπεριαλιστικό Αντιμονοπωλιακό Στάδιο είναι ενιαίο προτσές με το σοσιαλιστικό. Σε μια εποχή που τα εθνικά αντιδικτατορικά λαϊκοδημοκρατικά στάδια, των 12 μιλίων προτάγματα, κυριαρχούσαν στην αριστερά και τα οποία οδηγούσαν σε εγκληματικές συνεργασίες και φαιδρότητες.

Παρόλα αυτά ο Χαρίλαος έδινε έμφαση στο Αντιιμπεριαλιστικό -ας

όφεται η Σοβιετική Ένωση- αλλά και στη δημοκρατική συσπείρωση, “χώνοντας” το κόμμα όλο και πιο πολύ στην εξάρτηση των προοδευτικών δυνάμεων. Ήταν και η συνέντευξη στο Αντί, όπου είχαν λόγο και τα προοδευτικά κομμάτια της αστικής τάξης. Ευτυχώς, βέβαια, γιατί εκεί θα ήμασταν ακόμα. Με αυτά και με αυτά οδηγήθηκε στη συμμαχία με ολόκληρη την αστική τάξη για να καθαρήσει τον καπιταλισμό από τη διαφθορά το ‘89. Το 9ο Συνέδριο το παραβίασε τελείως ο Χαρίλαος, πράγμα το οποίο κατάλαβε, αλλά όπως τότε έτσι και τώρα ήθελε την “μεραρχία” να την επιστρέψει αν όχι ολόκληρη αλλά με την κρίσιμη μάζα.

Τέρμα το 9ο συνέδριο. Ριζική αλλαγή προοπτικής. Αναγκαιότητα ύπαρξης του Κ.Κ.Ε, 5 Κόμματα 2 πολιτικές, το ταξικό και ο αντικαπιταλισμός στο προσκήνιο, τέλος και η Βάρκιζα. Η Αλέκα Παπαρήγα, αυτή η κάτοχος του λενινισμού και η πιο μορφωμένη λενινιστικά από όλους τους γραμματείς που πέρασαν από το κόμμα, προανήγγειλε το 15ο συνέδριο στο οποίο αποφασίζεται οριστικά ο σοσιαλιστικός χαρακτήρας της επανάστασης. Ναι μεν υπάρχουν και εδώ τα Μέτωπα, αντιιμπεριαλιστικά αντιμονοπωλιακά και τα τοιαύτα, αλλά είναι για τη συγκρότηση του υποκειμένου της σοσιαλιστικής επανάστασης. Αν, δηλαδή, τυχόν βρεθεί και κανένας εσέρος οκ γιατί όχι! Ο λενινισμός έσωσε το Κ.Κ.Ε από τον αφανισμό.

Η αλήθεια είναι, και το κόμμα το γνωρίζει και εμείς πολύ καλύτερα, ότι σοσιαλιστική επανάσταση δεν πρόκειται να κάνει ούτε εννοεί τις θέσεις του Απρίλη που έχει υιοθετήσει και τις επαναλαμβάνει καταναλωτικά για κάθε ζήτημα. Είναι συνειδητά εκτός δημόσιου χώρου αυτά τα αφηγήματα και εκφέρονται για αυτοαναφορικούς λόγους, οι οποίοι συντήρησαν το κόμμα 30 χρόνια τώρα. Η επιμονή, ωστόσο, σε αυτό το αφήγημα δημιούργησε μια έκπληξη και μια χαρούμενη αντικαπιταλιστική θέση, ανανεώνοντας την ιδεολογική και πολιτική ισχύ του κόμματος με την προϋπόθεση να γίνει αντιληπτή στο δημόσιο πολιτικό χώρο, στην “αγορά” που λέμε.

Αφορά τη στάση του κόμματος στο γεωπολιτικό πολεμικό ανταγωνισμό. Αρνείται τον στρατοπεδισμό, την ένταξη σε ένα

συγκεκριμένο ιμπεριαλιστικό στρατόπεδο και προβάλλει τον αντικαπιταλισμό που θα αποδιοργανώσει τα στρατόπεδα και τους πολέμους. Θεωρεί τον πόλεμο μεταξύ του ΝΑΤΟ και του υπό διαμόρφωση Ρωσοκινέζικου στρατοπέδου ιμπεριαλιστικό και συνεπώς το προλεταριάτο έχει καθήκον να στρέψει τον αγώνα του στους αντίστοιχους καπιταλισμούς. Ο χαρακτήρας του πολέμου ως ιμπεριαλιστικού είναι η γενεσιουργός θέση των Κομμουνιστικών Κομμάτων. Θεμελιώθηκε από την στιγμή της άρνησης του Λίμπκνεχτ να ψηφίσει τις πολεμικές πιστώσεις της Γερμανίας στον Μεγάλο Πόλεμο. Αυτή η θέση των τριών Λ έμελλε να αναστατώσει τον κόσμο όλο, με τις επαναστάσεις που ακολούθησαν. Και στη Μέση Ανατολή και στην Ρωσοουκρανική σύγκρουση με αυτή τη θέση το Κόμμα ήρθε σε ρήξη με τα κατά τόπους εθνικά Κομμουνιστικά κόμματα κατά αντιστοιχία με τη σοσιαλδημοκρατία του Μεγάλου Πολέμου.

Αυτή τη θέση έχει να την προβάλλει το κόμμα ακριβώς 106 χρόνια και η δυσκολία αφομοίωσης από τα μέλη και στελέχη του είναι τεράστια. Αλλά δεν το έγραψα γι' αυτό, αλλά για το αριστεριστικό αντιιμπεριαλιστικό-εθνικιστικό-φονταμεταλιστικό κίνημα που πώς τα καταφέρνει και βρίσκεται μονίμως δεξιά του Κ.Κ.Ε. Ας υιοθετήσουν τουλάχιστον, όσο είναι καιρός, αυτή έστω τη μαρξιστική λενινιστική γραμμή, την αντιπολεμική και όχι τη στρατοπεδική. Οι αναδυόμενες κομμουνιστικές συσπειρώσεις πρέπει να γνωρίζουν ότι την λέξη κομμουνισμός στη νέα εποχή την εισήγαγε ο Λένιν και το αντίστοιχο αφήγημα οφείλει να είναι συνεπές με αυτό το γεγονός. Κομμουνισμός και αντιιμπεριαλισμός-εθνικισμός είναι όχι μόνο ξένα αλλά και εχθρικά μεταξύ τους. Θα μου πείτε φιλελευθερισμό έχουμε ό,τι θέλουμε κατασκευάζουμε. Καμιά αντίρρηση σε αυτό παιδιά, αλλά δυστυχώς για σας υπάρχει Λενινιστικό κόμμα που πρέπει να αναμετρηθείτε. Εμείς οι άλλοι οκ απαλλαχτήκαμε από αυτή τη βάση οριστικά.

Υ.Σ Το σημαντικότερο. Η θέση ενάντια στον στρατοπεδισμό του Μεγάλου Πολέμου πρωτοήρθε το 1915 στην σοσιαλιστική ομάδα της Κέρκυρας του σ. Σπύρου (Άγις Στίνας) για να μην ξεχνιόμαστε.

---

# Βγήκαν τα ξίφη – Του Raúl Zibechi

*Του Raúl Zibechi*

Πηγή : [jornada.com.mx](http://jornada.com.mx)

Μετάφραση : Μαριλένα Ευσταθιάδη

Η επίθεση των ισχυρών σε βάρος λαών εντείνεται σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Οι ΗΠΑ και οι περιφερειακοί τους σύμμαχοι βρίσκονται πίσω από τις πολυάριθμες επιθέσεις που εξαπολύονται τον τελευταίο καιρό, οι οποίες απειλούν να επεκταθούν όσο δεν υπάρχουν μηχανισμοί ικανοί να τις σταματήσουν. Η ατιμωρησία είναι κανόνας αυτήν την περίοδο, κατά την οποία οι μεγάλες δυνάμεις σχεδιάζουν ένα νέο παγκόσμιο χάρτη προσαρμοσμένο στα συμφέροντά τους.

Από τη στιγμή που η γενοκτονία στη Γάζα έμεινε εντελώς ατιμώρητη, άνοιξαν οι πύλες της καταστολής και της βίας εναντίον των λαών. Οι κυρίαρχες τάξεις του κόσμου πιστεύουν ότι μπορούν να αναστρέψουν την παρακμή των εθνών-Κρατών τους μέσω της στρατιωτικής δύναμης. Η μακρά και τρομερή ιστορία της αποικιοκρατίας τούς δείχνει το δρόμο.

Στις λιγοστές εβδομάδες του νέου έτους εξαπολύονται άγριες επιθέσεις εναντίον των λαών της Βενεζουέλας, του Ιράν και των Κούρδων, σε μια κλιμάκωση συνάμα ραγδαία και σαρωτική. Ακόμη και εντός των ΗΠΑ, ο πρόεδρος Τραμπ φαίνεται διατεθειμένος να στείλει χίλιους πεντακόσιους στρατιωτικούς για να καταπνίξει την εξέγερση του πληθυσμού της Μινεάπολις ενάντια στις απελάσεις της υπηρεσίας μετανάστευσης (ICE) που δολοφόνησε μια γυναίκα πριν από κάποιες μέρες.

Απέναντι στη Βενεζουέλα, εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τη στρατηγική της ασφυξίας που, αν και αποσκοπεί στην κατάρρευση του καθεστώτος, πλήττει κυρίως τον πληθυσμό, τον οποίο καταδικάζει σε πείνα με την ελπίδα ότι θα εξεγερθεί εναντίον της κυβέρνησης. Πρόκειται για μια στρατηγική που ήδη εφαρμόζεται απέναντι σε άλλες χώρες, με τον κουβανικό λαό να βρίσκεται στο στόχαστρο του Πενταγώνου, το οποίο αποτελεί τον εγκέφαλο αυτών των σχεδίων εγκλωβισμού ολόκληρων πληθυσμών.

Η περίπτωση του Ιράν είναι μια τραγωδία που εκθέτει τις τάσεις της αριστεράς εξαιτίας της ανεξήγητης σιωπής τους. Η καταστολή του Κράτους φαίνεται να έχει στοιχίσει τη ζωή σε περισσότερους από 10 χιλιάδες ανθρώπους. Σε αυτό οδήγησε μια αποτρόπαιη καταστολή, την οποία δεν μπορεί να δικαιολογήσει το γεγονός ότι οι ΗΠΑ, το Ισραήλ και το Ηνωμένο Βασίλειο πυροδοτούν τη λαϊκή κινητοποίηση που, ακόμη κι αν το αρνούνται, έχει τις ρίζες της στην επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης και την επίμονη καταστολή.

Ο κουρδικός λαός δέχεται σφοδρές επιθέσεις από το τζιχαντιστικό καθεστώς που κυβερνά τη Συρία, με την συνεργασία της Τουρκίας. Στις αρχές του Γενάρη, επιτέθηκαν σε κουρδικές γειτονιές στο Χαλέπι, αναγκάζοντάς τες να υποχωρήσουν, και τώρα επιχειρούν εναντίον της αυτονομίας της Ροζάβα ελπίζοντας να εξαλείψουν τη διαδικασία αυτοκυβέρνησης που καλλιεργείται από τον κουρδικό πληθυσμό εδώ και 14 χρόνια.

Κατά τα φαινόμενα, υπήρξε μια συμφωνία μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ, με την έγκριση της Ουάσιγκτον και της Ευρωπαϊκής Ένωσης: η Άγκυρα συμφωνεί στον έλεγχο της νότιας Συρίας από το Τελ Αβίβ με αντάλλαγμα να έχει το ελεύθερο απέναντι στη Ροζάβα, που είναι ο στρατηγικός της στόχος. Οι δυνάμεις απορρίπτουν την όποια συμφωνία, βάζουν τέλος σε μια «ειρηνευτική διαδικασία» που ούτε πρόλαβε να ανοίξει τα φτερά της και κηρύσσουν τη λήξημιας πλασματικής τουρκικής κρίσης με την υποστήριξη του δυτικού μπλοκ.

Η περίπτωση των Κούρδων απεικονίζει πώς οι δυνάμεις και τα

έθνη-Κράτη βλέπουν τους λαούς σαν έναν εύπλαστο πηλόστον οποίο μπορεί να δώσει μορφή η καπιταλιστική γεωπολιτική. Στην πραγματικότητα, για τους καταπιεσμένους λαούς ποτέ δεν υπήρξε δημοκρατία ούτε καλές κυβερνήσεις, αλλά μια αυστηρή επιτήρηση και έλεγχος που τώρα καταλήγουν σε χτυπήματα σαν αυτά που έριχνε το ιππικό με τα ξίφη του στους λαούς που δεν υποτάσσονταν. Πιστεύω πως αυτή η υπόθεση μας οδηγεί αναγκαστικά σε μια πιο διευρυμένη θεώρηση της κατάστασης.

Οι μεγάλοι στοχαστές του πολέμου, αν και έδρασαν σε διαφορετικές εποχές και γεωγραφίες και απέναντι σε διάφορους εχθρούς, συγκλίνουν σε ορισμένα κεντρικά σημεία που δεν έχουν καμία σχέση με τα όπλα και τις πολεμικές τεχνολογίες. Για τον Σουν Τσου, ο πρώτος βασικός παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι «η ηθική επιρροή», με την οποία εννοεί ότι «ο λαός πρέπει να βρίσκεται σε αρμονία με τους ηγέτες του». Παρά το γεγονός ότι ήταν Πρώσος στρατιωτικός, ο Καρλ φον Κλάουζεβιτς υποστήριξε ότι δεν υπάρχει στον κόσμο καμία δύναμη πιο σπουδαία από το πνεύμα του λαού που έχει πάρει τα όπλα και ότι, δίπλα σε αυτό, δεν υπάρχουν ανώτερα τεχνικά ή στρατιωτικά μέσα. Έφτασε μάλιστα σε σημείο να πει ότι ο λαός είναι «ο θεός του πολέμου».

Ο Μάο είναι πιο συγκεκριμένος και υποστηρίζει στα γραπτά του σχετικά με την εισβολή της Ιαπωνίας στην Κίνα πως «η κινητοποίηση ολόκληρου του λαού θα σχηματίσει μια απέραντη θάλασσα που θα πνίξει τον εχθρό, θα δημιουργήσει τις συνθήκες που θα αντισταθμίσουν την κατωτερότητά μας, και άλλα στοιχεία, και θα παρέχει τις προϋποθέσεις για να ξεπεραστούν όλες οι δυσκολίες στον πόλεμο».

Σε όλες τις περιπτώσεις, ο λαός είναι το επίκεντρο, όχι ένα απλό εργαλείο ή μέσο για την επίτευξη στόχων. Ένας συγκεντρωτισμός που επισκιάστηκε αργότερα από την αριστερά, τόσο την εκλογική όσο και την επαναστατική, σε μια ηθική παρακμή που μετατρέπει τους λαούς σε θεατές ή εκτελεστές αποφάσεων που παίρνουν άλλοι. Αφού διαπιστώσουμε αυτήν την θεμελιώδη αρχή, μπορούμε να εξετάσουμε και άλλες πτυχές του

πολέμου. Οι μεγάλοι στρατηγοί συμφωνούν στο ότι η άμυνα είναι ανώτερη της επίθεσης, ένα ζήτημα επίκαιρο ενόψει των πολέμων από τα πάνω.

Ωστόσο, η άμυνα δεν μπορεί να είναι παθητική αλλά «αντίσταση κι εξέγερση», όπως διδάσκουν οι Ζαπατίστας, καθώς αυτές είναι οι προϋποθέσεις για να αλλάξει ο κόσμος όταν όλοι οι άνεμοι φυσούν εναντίον των λαών.

---

## **Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ – ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ**

Ο μύθος ότι το κράτος εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον καταρρέει από όλες τις πλευρές. Καταρρέει στις μεταφορές, εκεί όπου η «ασφάλεια» μετρήθηκε σε νεκρούς στα Τέμπη. Καταρρέει στην υγεία, που λειτουργεί σε μόνιμη κατάσταση κρίσης. Καταρρέει στην ενέργεια, παραδομένη σε μονοπώλια. Καταρρέει στην κατοικία, που μετατράπηκε από κοινωνικό δικαίωμα σε επενδυτικό προϊόν. Και σήμερα καταρρέει με τον πιο ωμό τρόπο στην αγροτική παραγωγή. Η εικόνα των αγροτών στους δρόμους είναι το ορατό αποτέλεσμα ενός συστήματος όπου κομματικές, κρατικές και καπιταλιστικές ελίτ διαχειρίζονται δημόσιους πόρους ως ιδιοκτησία τους, μεταφέροντας το κόστος των κρίσεων σε εκείνους που δεν έχουν καμία θεσμική ισχύ.

Το σκάνδαλο στον ΟΠΕΚΕΠΕ και η παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας δεν αποκάλυψαν απλώς πρακτικές διαφθοράς. Αποκάλυψαν τον τρόπο με τον οποίο η αγροτική πολιτική έχει μετατραπεί σε πεδίο πελατειακών δικτύων, πολιτικής κάλυψης και οικονομικής αρπαγής. Την ίδια στιγμή που μεσάζοντες, «ημέτεροι» και επιχειρηματικά κυκλώματα απομυζούσαν

κοινοτικούς πόρους, χιλιάδες πραγματικοί παραγωγοί εξαρτήθηκαν πλήρως από μια ροή χρήματος που ελέγχεται από μηχανισμούς στους οποίους δεν έχουν καμία πρόσβαση. Όταν αυτό το σύστημα μπλοκάρει, η παραγωγή παγώνει και όχι επειδή οι αγρότες δεν παράγουν.

Η κρίση πληρωμών είναι δομικό χαρακτηριστικό του κράτους που λειτουργεί ως διαμεσολαβητής ανάμεσα σε ευρωπαϊκά κονδύλια και εγχώρια δίκτυα εξουσίας. Οι έλεγχοι, αναγκαίοι για τη στοιχειώδη αποκατάσταση της νομιμότητας, μετατρέπονται σε όπλο μαζικής τιμωρίας των πιο αδύναμων. Η διαφθορά παραμένει συστημική, ενώ η «εξυγίανση» εφαρμόζεται οριζόντια στους σε βάρος των αδύναμων.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο αγρότης παρουσιάζεται είτε ως «επιχειρηματίας» που οφείλει να προσαρμοστεί, είτε ως «επιδοτούμενος» που νομιμοποιείται μόνο μέσω της εξάρτησής του από το σύστημα. Στην πραγματικότητα, όμως λειτουργεί ως φορέας ρίσκου. Αναλαμβάνει το κλιματικό, οικονομικό και κοινωνικό κόστος της παραγωγής, ενώ οι κρίσιμες αποφάσεις για τις τιμές, τις εισροές -νερό, ενέργεια, λιπάσματα, σπόρους-την αξία της γης και των προϊόντων λαμβάνονται στις πολυεθνικές, στις τράπεζες, στα συγκεντρωμένα δίκτυα εμπορίας και διανομής και στους κρατικούς μηχανισμούς που τους υπηρετούν.

Όταν αυτό το καθεστώς κλονίζεται, το κράτος στέκεται απέναντι στην κοινωνία. Καθώς η κλιματική κρίση και η έλλειψη πόρων διαβρώνουν τη σταθερότητα του καπιταλιστικού μοντέλου, το κράτος γίνεται πιο αυταρχικό, πιο πειθαρχικό, πιο επιθετικό απέναντι στην κοινωνία. Δεν προστατεύει την παραγωγή, προστατεύει τη θεσμική του αρχιτεκτονική, αναδιανέμει απώλειες και έτσι αποκαλύπτεται το πραγματικό πολιτικό αδιέξοδο.

Το ερώτημα λοιπόν που τίθεται είναι ποιος ελέγχει την αγροτική παραγωγή, για ποιον και με ποιους όρους. Και αν αυτός ο έλεγχος εδώ που φτάσαμε μπορεί να παραμείνει στα χέρια κρατικών και καπιταλιστικών ελίτ σε έναν κόσμο οικολογικής κατάρρευσης και κοινωνικής αποσύνθεσης.

## Η ιστορική διαδρομή της ΚΑΠ

Η κρίση του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα δεν είναι συγκυριακή ούτε αποτέλεσμα «κακής εφαρμογής». Είναι το αποτέλεσμα μιας μακράς ιστορικής διαδρομής πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν με κεντρικό άξονα την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ). Για να κατανοήσουμε τη σημερινή ασφυξία στον αγροτικό τομέα – οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική – οφείλουμε να δούμε την ΚΑΠ πέρα από ένα τεχνικό εργαλείο ρύθμισης της παραγωγής αλλά ως έναν μηχανισμό πολιτικής διαχείρισης και κοινωνικής συναίνεσης σε ευρωπαϊκή κλίμακα, ο οποίος ιστορικά συγκροτείται για να απορροφά κρίσεις, αλλά καταλήγει να τις αναπαράγει σε νέα μορφή. Η κλιματική κρίση δεν δημιουργεί αυτό το αδιέξοδο αλλά το πολλαπλασιάζει και το καθιστά ορατό.

Η ΚΑΠ θεσμοθετείται στις αρχές της δεκαετίας του 1960, στο πλαίσιο της Συνθήκης της Ρώμης, ως απάντηση στην επισιτιστική ασφάλεια ως ζητούμενο της μεταπολεμικής Ευρώπης. Το διακύβευμα είναι σαφές και βαθιά κρατικοκεντρικό. Η γεωργία αντιμετωπίζεται ως στρατηγικός τομέας ασφάλειας, ισότιμος με την ενέργεια και τη βιομηχανία. Στόχος είναι η αύξηση της παραγωγής, η σταθεροποίηση των αγορών και η εξασφάλιση εισοδήματος για τους αγρότες, μέσα από μηχανισμούς εγγυημένων τιμών και κοινής οργάνωσης της αγοράς. Σε αυτό το πλαίσιο, ο αγρότης νοείται περισσότερο ως κρίκος σε ένα σύστημα μαζικής παραγωγής, ενώ η εξουσία συγκεντρώνεται στον σχεδιασμό και στη ρύθμιση.

Ήδη από τη δεκαετία του 1970, με το Σχέδιο Mansholt, γίνεται σαφές ότι η ΚΑΠ δεν αποσκοπεί απλώς στη στήριξη των υφιστάμενων αγροτικών δομών, αλλά στη βαθιά αναδιάρθρωσή τους. Η επιδίωξη της μεγέθυνσης των εκμεταλλεύσεων, της συγκέντρωσης της παραγωγής και της αύξησης της παραγωγικότητας σηματοδοτεί την πρώτη συστηματική προσπάθεια μετατροπής της γεωργίας σε αγρο-βιομηχανικό σύστημα υψηλής αποδοτικότητας. Η κρίση που αναδύεται εδώ δεν είναι πλέον κρίση έλλειψης, αλλά κρίση αναντιστοιχίας ανάμεσα σε παραδοσιακές αγροτικές κοινωνίες και ένα μοντέλο εντατικοποιημένης παραγωγής που απαιτεί κεφάλαιο,

τεχνολογία και κλίμακα.

Τη δεκαετία του 1980 γίνεται ορατή μια βασική αντίφαση της πρώτης ΚΑΠ. Το ίδιο το σύστημα που είχε σχεδιαστεί για να αυξήσει την αγροτική παραγωγή, αρχίζει να παράγει περισσότερα απ' όσα μπορούν να καταναλωθούν ή να απορροφηθούν. Η υπερπαραγωγή δεν αποτελεί ένδειξη επιτυχίας, αλλά πρόβλημα. Τα μεγάλα πλεονάσματα προϊόντων, που έμειναν γνωστά ως «βουνά βουτύρου» και «λίμνες κρασιού», μετατρέπουν την αγροτική πολιτική σε ζήτημα δημόσιου κόστους και κοινωνικής αποδοχής. Αντί για αλλαγή του μοντέλου η παραγωγή συνεχίζει να ρυθμίζεται κεντρικά και ιεραρχικά με επιβολή νέων κανόνων ελέγχου όπως ποσοτώσεις και αποσύρσεις προϊόντων.

Το 1992 η ΚΑΠ περνά σε μια νέα φάση με τη λεγόμενη μεταρρύθμιση McSharry. Δεν πρόκειται απλώς για τεχνική αλλαγή, αλλά για απάντηση σε μια βαθύτερη πολιτική κρίση. Η εντατική γεωργία έχει ήδη προκαλέσει σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, το κόστος της πολιτικής αμφισβητείται κοινωνικά, ενώ οι διεθνείς πιέσεις στο εμπόριο καθιστούν το προηγούμενο μοντέλο δύσκολα υπερασπίσιμο. Για να διατηρηθεί, η ΚΑΠ αλλάζει λόγο. Η στήριξη των αγροτών δεν συνδέεται πλέον άμεσα με τις τιμές των προϊόντων, αλλά με το εισόδημά τους, και η γεωργία επαναπροσδιορίζεται ως «πολυλειτουργική». Δεν καλείται πια μόνο να παράγει τρόφιμα, αλλά και να διατηρεί τοπία, οικοσυστήματα και κοινωνική συνοχή στην ύπαιθρο. Αυτή η διεύρυνση, όμως, είναι κυρίως ρητορική. Η εξουσία παραμένει συγκεντρωμένη στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, στα κράτη και στους τεχνοκρατικούς μηχανισμούς που συνδιαλέγονται με αγορές, εταιρείες εισροών και εμπορικά δίκτυα, αποκλείοντας τους παραγωγούς από κάθε ουσιαστική συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και η πολιτική οργανώνεται όλο και περισσότερο ως τεχνοκρατική διαχείριση. Κάθε κοινωνικό ή περιβαλλοντικό αίτημα μεταφράζεται σε δείκτες, μέτρα, ελέγχους και καθεστώτα επιλεξιμότητας, μετατρέποντας τη συναίνεση σε ζήτημα συμμόρφωσης και όχι δημοκρατικής επιλογής.

Με την Agenda 2000, η ΚΑΠ επιχειρεί να δείξει ότι δεν αφορά

πλέον μόνο την ποσότητα της παραγωγής, αλλά και την ανάπτυξη της υπαίθρου συνολικά. Εισάγεται ο λεγόμενος δεύτερος πυλώνας, που υποτίθεται ότι καλύπτει ζητήματα όπως η τοπική ανάπτυξη, η κοινωνική συνοχή και οι αγροτικές υποδομές. Παρ' όλα αυτά, η αρχιτεκτονική της πολιτικής παραμένει σε μεγάλο βαθμό αμετάβλητη. Οι βασικές εισροές πόρων και εξουσίας εξακολουθούν να καθορίζονται κεντρικά, ενώ οι τοπικές κοινωνίες καλούνται να «προσαρμοστούν» σε προκαθορισμένα πλαίσια, με όρους διαχειριστικής συμμόρφωσης και όχι δημοκρατικού σχεδιασμού.

Η περίοδος από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 έως το 2020 σηματοδοτεί μια βαθύτερη μετατόπιση της ΚΑΠ, σε αυτό που μπορεί να περιγραφεί ως ΚΑΠ της πειθάρχησης. Οι ενισχύσεις αποσυνδέονται από την ίδια την παραγωγή και παρουσιάζονται ως εργαλείο εκσυγχρονισμού και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας. Η επιλογή αυτή υιοθετείται για να περιοριστεί η υπερπαραγωγή χωρίς να αλλάξει το κυρίαρχο μοντέλο, να ευθυγραμμιστεί η ΚΑΠ με τους κανόνες του διεθνούς εμπορίου και των αγορών. Στην πράξη, το οικονομικό και κλιματικό ρίσκο μεταφέρεται σχεδόν αποκλειστικά στον παραγωγό. Οι τιμές αφήνονται στην αγορά, οι απώλειες δεν αντισταθμίζονται συλλογικά και η ενίσχυση χορηγείται μόνο υπό όρους συμμόρφωσης. Το εισόδημα δεν εξαρτάται πλέον από το τι και πώς παράγεται, αλλά από το αν ο αγρότης συμμορφώνεται με ένα όλο και πιο σύνθετο πλέγμα κανόνων, ελέγχων και διοικητικών απαιτήσεων. Η πολιτική σύγκρουση γύρω από την παραγωγή, τις τιμές και τις αγορές αποπολιτικοποιείται και αντικαθίσταται από γραφειοκρατική επιτήρηση. Σε αυτό το πλαίσιο, ο αγρότης αντιμετωπίζεται ως διοικητικά επιλέξιμος ή μη. «Παράγει» πρωτίστως για να παραμείνει εντός του συστήματος, αποδεχόμενος ατομικά το ρίσκο και συλλογικά την αποπολιτικοποίηση της αγροτικής παραγωγής.

Η πιο πρόσφατη φάση της ΚΑΠ, για την περίοδο 2021 – 2027, ενσωματώνει ρητά την κλιματική κρίση στον λόγο και στα εργαλεία της πολιτικής. Τα οικολογικά σχήματα, οι περιβαλλοντικές δεσμεύσεις και οι εθνικοί στρατηγικοί σχεδιασμοί παρουσιάζονται ως απόδειξη μιας νέας, «πράσινης»

ΚΑΠ. Ωστόσο, οι περιβαλλοντικές απαιτήσεις αυξάνονται, χωρίς να μεταβάλλεται ουσιαστικά ο έλεγχος των κρίσιμων πόρων δηλαδή του νερού, της γης, της ενέργειας, της διάθεσης στην αγορά και της ασφάλισης του κινδύνου. Η κλιματική κρίση λειτουργεί έτσι ως πολλαπλασιαστής όλων των προηγούμενων κρίσεων, παραγωγής, εισοδήματος, νομιμοποίησης και ανθεκτικότητας, και αποκαλύπτει τα όρια ενός συστήματος που μεταρρυθμίζεται διαρκώς χωρίς να ανακατανέμει την εξουσία.

Η κλιματική κρίση, άλλωστε, δεν έρχεται σε ένα ουδέτερο πεδίο. Έρχεται σε έναν ήδη άνισο αγροτικό χώρο. Στην Ελλάδα, τα ακραία καιρικά φαινόμενα, η λειψυδρία, οι πλημμύρες και οι καύσωνες πλήττουν δυσανάλογα τους μικρούς και μεσαίους παραγωγούς. Καθώς το κλιματικό ρίσκο αυξάνεται, ο έλεγχος των εισροών παραμένει συγκεντρωμένος, η ασφάλιση είναι ανεπαρκής ή ακριβή, οι αποζημιώσεις καθυστερούν και η «προσαρμογή» μεταφράζεται σε νέες επενδύσεις που ο παραγωγός καλείται να χρηματοδοτήσει μόνος του. Έτσι, η κλιματική κρίση, αντί να γίνει αφορμή για δημοκρατικό επανασχεδιασμό της παραγωγής και των κοινών πόρων, τείνει να μετατρέπεται σε εργαλείο επιτάχυνσης της συγκέντρωσης. Όσοι αντέχουν το ρίσκο επιβιώνουν, ενώ οι υπόλοιποι εγκαταλείπουν.

### **Γιατί οι κυρίαρχες λύσεις δεν αρκούν**

Οι κυρίαρχες απαντήσεις στην κρίση του αγροτικού τομέα εμφανίζονται με διαφορετικά ονόματα, όπως τεχνολογικός εκσυγχρονισμός, καινοτομία, ψηφιοποίηση, πράσινη μετάβαση, χρηματοδοτικά εργαλεία, αλλά μοιράζονται ένα κοινό χαρακτηριστικό. Δεν αμφισβητούν τη δομή εξουσίας μέσα στην οποία λειτουργεί η αγροτική παραγωγή και τις σχέσεις που την αναπαράγουν.

Η τεχνολογία, για παράδειγμα, προβάλλεται ως ουδέτερη λύση. Στην πράξη, όμως, η ψηφιοποίηση της γεωργίας χωρίς έλεγχο των δεδομένων μετατρέπει τον αγρότη σε παθητικό πάροχο πληροφορίας για τρίτους. Δεδομένα για το έδαφος, τις καλλιέργειες, το νερό και το κλίμα συλλέγονται, αναλύονται και αξιοποιούνται από

πλατφόρμες, εταιρείες εισροών ή χρηματοπιστωτικούς φορείς, χωρίς ο ίδιος ο παραγωγός να έχει ουσιαστικό λόγο στη χρήση τους. Με αποτέλεσμα η γνώση αποσπάται από το χωράφι και επανεισάγεται ως υπηρεσία επί πληρωμή.

Αντίστοιχα, η καινοτομία παρουσιάζεται ως μοχλός μετάβασης, χωρίς να τίθεται το ερώτημα της ιδιοκτησίας και του ελέγχου της. Όταν η καινοτομία εισάγεται ως πακέτο τεχνολογιών, πιστοποιήσεων και συμβουλευτικών υπηρεσιών, χωρίς συλλογικές δομές ιδιοκτησίας και διαχείρισης τότε οι παραγωγοί καλούνται να «εκσυγχρονιστούν», χωρίς να συνδιαμορφώνουν τα εργαλεία που καθορίζουν την παραγωγή τους. Ακόμη και οι συνεταιρισμοί, που προβάλλονται ως απάντηση στην ατομική αδυναμία των παραγωγών, δεν αποτελούν από μόνοι τους εγγύηση αλλαγής. Ιδιαίτερα όταν αναπαράγουν τις ίδιες ιεραρχίες που υποτίθεται ότι αντιπαλεύουν τότε μετατρέπονται σε διαχειριστικούς μηχανισμούς επιδοτήσεων ή σε ενδιάμεσους κρίκους της αγοράς, αντί για εργαλεία συλλογικής διαπραγμάτευσης και πολιτικής αυτονομίας.

Το κοινό όριο όλων αυτών των «λύσεων» είναι ότι αντιμετωπίζουν την αγροτική κρίση ως τεχνικό πρόβλημα αποδοτικότητας, προσαρμογής ή καινοτομίας. Ωστόσο, όπως έδειξε και η ιστορική διαδρομή της ΚΑΠ, η κρίση είναι πρωτίστως πολιτική. Αφορά το ποιος ελέγχει τους πόρους, τη γνώση, τις αλυσίδες αξίας και το ρίσκο. Όσο αυτά τα ερωτήματα παραμένουν εκτός συζήτησης, κάθε νέα λύση, όσο «πράσινη» ή «έξυπνη» κι αν είναι, θα λειτουργήσει ως ακόμη ένα στρώμα πάνω σε ένα σύστημα που έχει ήδη φτάσει στα όριά του.

### **Μια αντιεξουσιαστική αγροτική προοπτική**

Η συζήτηση για μια αντιεξουσιαστική προοπτική στην αγροτική πραγματικότητα και τη ζωή στην ύπαιθρο αποτελεί πολιτική αναγκαιότητα. Η κλιματική κρίση απαιτεί πολιτικές μετατόπισης ισχύος. Όσο οι βασικές σχέσεις ελέγχου παραμένουν αμετάβλητες, κάθε προσπάθεια προσαρμογής θα μεταφράζεται σε περαιτέρω επιβάρυνση των ίδιων υποκειμένων, των μικρών και μεσαίων παραγωγών και των αγροτικών κοινοτήτων.

Κάθε σχεδιασμός θα πρέπει να ξεκινά από την αποκέντρωση της ισχύος και την επανατοποθέτηση του ελέγχου στους ίδιους τους παραγωγούς και στις τοπικές κοινωνίες. Στο επίκεντρο αυτής της προοπτικής βρίσκεται ο συλλογικός έλεγχος των κρίσιμων μέσων παραγωγής δηλαδή των σπόρων, της αποθήκευσης, της μεταποίησης και των βασικών υποδομών. Όταν αυτοί οι κόμβοι παραμένουν πλήρως ιδιωτικοποιημένοι ή ελέγχονται από λίγους ισχυρούς παίκτες, ο παραγωγός στερείται κάθε πραγματικής διαπραγματευτικής δύναμης και εγκλωβίζεται σε σχέσεις εξάρτησης.

Παράλληλα, απαιτείται η ανασυγκρότηση τοπικών και περιφερειακών αλυσίδων αξίας ως πολιτικό σχέδιο μείωσης της εξάρτησης από συγκεντρωμένα και απρόσωπα δίκτυα. Η επανασύνδεση της παραγωγής με τη μεταποίηση και την κατανάλωση σε περιφερειακή κλίμακα ενισχύει τη διαπραγματευτική θέση των παραγωγών και δημιουργεί όρους συλλογικής ανθεκτικότητας απέναντι σε αγορές που λειτουργούν όλο και με μεγαλύτερη αστάθεια.

Κομβικό σε αυτό το σχεδιασμό είναι τα κοινά (commons) ως βάση. Το νερό, η γη, η γνώση και τα δεδομένα δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται αποκλειστικά ως εμπορεύματα ή επενδυτικά assets, ιδίως σε συνθήκες κλιματικής αποσταθεροποίησης. Αποτελούν αναγκαία κοινά, χωρίς τα οποία δεν μπορεί να υπάρξει ούτε βιώσιμη παραγωγή ούτε κοινωνική δικαιοσύνη στην ύπαιθρο. Η διαχείρισή τους δεν είναι τεχνικό ζήτημα, αλλά βαθιά πολιτικό και αφορά το ποιος αποφασίζει, για ποιον και με ποιους όρους.

Τα παραπάνω είναι αναγκαίοι όροι προκειμένου να προχωρήσουμε στα ερωτήματα τι καλλιέργειες επιθυμούμε και με ποια κριτήρια θα αποφασίσουμε και τι αγροτικά προϊόντα χρειαζόμαστε.

**ΝΙΚΗ ΣΤΑ ΜΠΛΟΚΑ**

**ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ | ΔΙΚΤΥΟ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΝ**

# Ενημέρωση από την δράση των Αναρχικών στις διαδηλώσεις “No kings” (ΗΠΑ)

Μετάφραση Ιωάννα Σπαή

Πηγή [crimethinc.com](http://crimethinc.com)

## Αναφορές ανά τη χώρα

Ακολουθώντας το σύνθημα «**ΟΥΤΕ ΒΑΣΙΛΙΑΔΕΣ , ΟΥΤΕ ΑΦΕΝΤΕΣ**», ένα κάλεσμα για να υπάρξει μια αντιεξουσιαστική παρουσία στις 18 Οκτωβρίου 2025 στα συλλαλητήρια “**No kings**” σε όλες τις Ηνωμένες Πολιτείες. Επικοινωνήσα με αναρχικούς σε αρκετές πόλεις για να μάθουμε πώς πήγαν οι προσπάθειές τους και πώς αντιλαμβάνονται τις αλλαγές και τις προοπτικές αυτών των διαδηλώσεων.

Πολλοί από τους επίσημους διοργανωτές των διαδηλώσεων No Kings τονίζουν με πάθος ότι είναι ειρηνικές και νομοταγείς. Ταυτόχρονα, οι ομοσπονδιακές υπηρεσίες επιδεικνύουν την βιαιότητα και την αδιαφορία τους για το νομικό προηγούμενο, ενώ παράλληλα συσσωρεύουν σταθερά περισσότερους πόρους για να βλάψουν τις κοινότητες και να καταστείλουν την αντιπολίτευση. Ελλείψει ενός συγκεκριμένου σχεδίου για την αντιμετώπιση του γεγονότος ότι ο Ντόναλντ Τραμπ σαφώς δεν σκοπεύει να αποχωρήσει οικειοθελώς από το αξίωμα, η εστίαση σε συμβολικές, νομικές και ασήμαντες διαμαρτυρίες μπορεί μόνο να είναι αυτοκαταστροφική.

Για να ανταποκριθεί στην πρόκληση που θέτει ο ανερχόμενος φασισμός, το κίνημα κατά της κατάληψης της εξουσίας από τον Τραμπ θα πρέπει να βρει συγκεκριμένους τρόπους άσκησης επιρροής, πιθανώς συμπεριλαμβανομένων των τακτικών και των στρατηγικών που έχουν αναπτύξει οι αναρχικοί. Αυτό, αντί να τρομάζει τους συμμετέχοντες, θα προσελκύσει όσους τείνουν να παραμένουν σε απόσταση από τους αγώνες μέχρι να διακυβευτεί κάτι ουσιαστικό – συμπεριλαμβανομένων πολλών από τους φτωχότερους και πιο καταπιεσμένους, οι οποίοι συμμετείχαν στην εξέγερση για την δολοφονία του Τζορτζ Φλόιντ, αλλά έχουν σε μεγάλο βαθμό παραμείνει στο περιθώριο κατά τη διάρκεια των διαδηλώσεων No Kings μέχρι στιγμής.

Παρά την επιθυμία πολλών διοργανωτών του No Kings να παραμείνουν ειρηνικοί, ο Ντόναλντ Τραμπ και οι υποστηρικτές του είναι αποφασισμένοι να τους παρουσιάσουν ως τρελούς εξτρεμιστές. Ο ηγέτης της πλειοψηφίας της Βουλής, Στιβ Σκαλίζ, χαρακτήρισε το No Kings «συγκέντρωση μίσους για την Αμερική». Ο πρόεδρος της Βουλής, Μάικ Τζόνσον, περιέγραψε τους συμμετέχοντες ως «υποστηρικτές της Χαμάς», «αντίφα» και «μαρξιστές», ενώ ο βουλευτής της πλειοψηφίας της Βουλής, Τομ Έμερ, τους περιέγραψε ως εκπροσώπους της «τρομοκρατικής πτέρυγας» του Δημοκρατικού Κόμματος, μιας «μικρής αλλά πολύ βίαιης και θορυβώδης ομάδας». Ο υπουργός Μεταφορών Σον Ντάφι δήλωσε στο Fox News «Αυτό είναι μέρος των αντιφασιστικών, πληρωμένων διαδηλωτών». Όλα αυτά είναι γελοία ψεύδη, αλλά θα πρέπει να καταδείξουν στους Δημοκρατικούς ότι **δεν θα κερδίσουν τίποτα απολύτως προσπαθώντας να δείξουν πόσο ειρηνικοί και υπάκουοι είναι**. Ο Τραμπ και οι λακέδες του στοχεύουν να τους εκφοβίσουν ώστε να γίνουν παθητικοί – αλλά ανεξάρτητα από το πόσο παθητικοί είναι, η κυβέρνηση σκοπεύει να τους αντιμετωπίσει ως τρομοκράτες.

Ας κατηγορήσουν οι ακροδεξιοί απατεώνες και ο ίδιος ο Ντόναλντ Τραμπ ότι οι διαδηλωτές του No Kings είναι «αντιφασίστες» ή, αντιφατικά, ότι οι αναρχικοί προσπαθούν να διεισδύσουν στις διαδηλώσεις του No Kings. Οι ίδιοι οι ισχυρισμοί τους θα

υπονομεύσουν την αξιοπιστία αυτών των σημείων συζήτησης στα μάτια του ευρύτερου κοινού, ενώ παράλληλα θα αναγκάσουν εκατομμύρια ανθρώπους να αναρωτηθούν αν και αυτοί είναι πράγματι αντιφασίστες που θα πρέπει να επωφεληθούν από τα μαθήματα της μακράς παράδοσης της αντιεξουσιαστικής αντίστασης. Υπάρχουν ήδη ενδείξεις ότι αυτό συμβαίνει.

Τα παρακάτω ανέκδοτα, που προέρχονται από ποικίλα περιβάλλοντα σε όλη τη χώρα, δείχνουν τις απαρχές της αναρχικής συμμετοχής σε ένα κίνημα που πρέπει να επεκταθεί και να ενταθεί αν θέλουμε να αποτρέψουμε τη συλλογική καταστροφή.

## Πρώτος απολογισμός: Μια μικρή αστική πόλη

Μία ομάδα που κυμαίνεται μεταξύ πέντε και δέκα ανθρώπων με ένα πανό, τρικάκια και μερικά μεγάφωνα κατάφεραν να επαναδρομολογήσουν και να καθοδηγήσουν την μεγαλύτερη πορεία που έχω δει ποτέ μου σε μια μεσαίου μεγέθους αστική περιοχή. Δεν είμαι σίγουρος πόσο μεγάλη ήταν, ήταν σίγουρα τεράστια με βάση τα τοπικά δεδομένα, πιθανώς χιλιάδες, μια τάξη μεγέθους μεγαλύτερη από ό,τι είδαμε το 2020, καθώς περιέβαλε εντελώς ένα πάρκο με περιφέρεια άνω των τριών μιλίων.

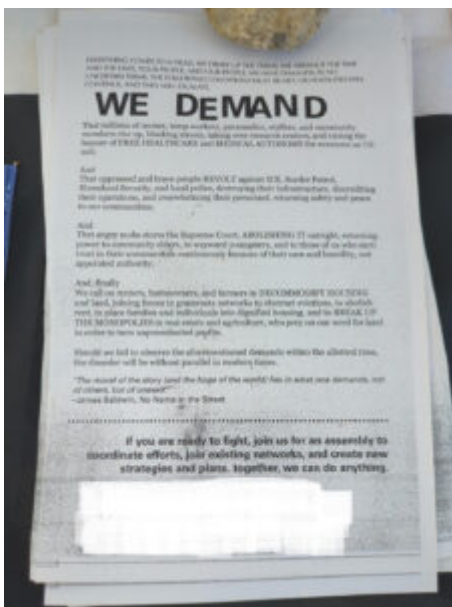
Στην αρχή, βαδίσαμε μόνοι μας στους δρόμους δίπλα στους διαδηλωτές της Indivisible, παρακάμπτοντας διάφορες αλληλεπιδράσεις με την αστυνομία ειρήνης που μας έλεγε να κατεβούμε από τον δρόμο. Η φράση «Αν το πλήθος είναι μεγαλύτερο από 100 άτομα, επιτρέπεται να πάρουμε μία λωρίδα» λειτούργησε καλά. Σταδιακά συγκεντρώσαμε μια αρκετά μεγάλη ομάδα για να σταματήσουμε σε μια διασταύρωση και στη συνέχεια στρίψαμε για να βαδίσουμε αντίθετα προς την κατεύθυνση της κυκλικής πορείας του πεζοδρομίου. Ως αποτέλεσμα, σχεδόν όλοι κάτω των 60 ετών (και μερικοί γενναίοι ηλικιωμένοι), συμπεριλαμβανομένων πολλών με πινακίδες υπέρ της «Antifa» και μερικές σημαίες των One Piece, κατέληξαν να κατεβαίνουν στους

δρόμους σε μια μαζική θυμωμένη πορεία που αφήφησε τους Protest marshals (εθελοντές που βοηθούν την αστυνομία στη διαχείριση μιας συγκέντρωσης/πορείας). Διαδηλωτές με σκούτερ και μοτοσικλέτες μας προστάτευσαν αυθόρμητα το πίσω μέρος. Σταματήσαμε σε διασταυρώσεις για να μεταφέρουμε το μήνυμά μας μέσω των μεγαφώνων και να προσκαλέσουμε το πλήθος να μας ακολουθήσει παρακολουθώντας μια εκδήλωση που είχαμε οργανώσει εκ των προτέρων (βλ. φυλλάδιο). Βαδίζοντας στο κέντρο της πόλης με ελάχιστη έως καθόλου αστυνομική παρουσία, ακόμη και ένα ή δύο άτομα να είχαν προετοιμαστεί καλύτερα θα μπορούσαν ίσως να είχαν ξεκινήσει κάτι ιστορικό. Αλλά αυτή η παρέμβαση – η πρώτη εδώ και πολύ καιρό στην οποία έχω δει διαδηλωτές να πραγματοποιούν με επιτυχία κάτι παρόμοιο με μια μαζική πορεία – είναι ένας προάγγελος των όσων θα ακολουθήσουν.

*Το παρακάτω βίντεο δείχνει πώς ξεκίνησε και στη συνέχεια πώς συνέχισε. Οι φωτογραφίες δείχνουν τα τρικάκια που διανεμίσαμε και διαβάσαμε από τα μεγάφωνα και τα τραπέζια με τα zine που στήσαμε στο πάρκο, πέρα από όλα τα ντόνατς, νερό και μάσκες που διανεμίσαμε.*

Πολύς κόσμος ήταν πολύ διστακτικός με το να εμπλακούν με ανθρώπους εκτός κινήματος αυτή τη στιγμή. Πιστεύω ότι είναι ένα λάθος. Οι φασίστες συνέθλιψαν την οικονομία, συστηματικά αποξένωσαν κάθε δημογραφικό στοιχείο εκτός των ναζί του Τουίτερ, και κατέστρεψαν την νομιμότητα των ομοσπονδιακών αρχών επιβολής του νόμου, των μέσων ενημέρωσης, του Ανωτάτου Δικαστηρίου και των δύο πολιτικών κομμάτων. Οι άνθρωποι είναι έξαλλοι, φοβισμένοι και αναζητούν απαντήσεις. Από πολλές απόψεις, είναι το ιδανικό περιβάλλον για τους αναρχικούς, αλλά πρέπει να είμαστε πρόθυμοι να βγούμε από τη ζώνη άνεσής μας, να υπερασπιστούμε ανοιχτά και περήφανα τα ιδανικά μας και να αναλάβουμε κάποια ρίσκα εμπιστευόμενοι τους απλούς ανθρώπους.

Το πιο σημαντικό είναι ότι οι τελευταίοι εννέα μήνες έχουν δείξει ότι κανείς δεν έρχεται να μας σώσει. Αν δεν σηκωθούμε για να ανταποκριθούμε στη στιγμή – όχι μόνο οι αναρχικοί, αλλά όλοι οι απόκληροι που αντιτίθενται στον φασισμό – αυτό θα μπορούσε κάλλιστα να μας κοστίσει τη ζωή μας. Γι' αυτό πήγα στη συγκέντρωση. Ήθελα να ενημερώσω και τους άλλους επαναστάτες ότι δεν είναι μόνοι, ότι υπάρχουν και άλλοι τρόποι αντίστασης εκτός από τις άκαμπτες φιλελεύθερες πορείες, ότι δεν χρειάζεται να περιμένουμε την άδεια από κάποια εθνική οργάνωση για να αναλάβουμε δράση.



## Δεύτερος απολογισμός: Μια μεγάλη κωμόπολη.

Συμμετείχα στη συγκέντρωση No Kings εδώ επειδή σύντροφοι είχαν βοηθήσει στην οργάνωσή της και επειδή ήταν ο καλύτερος τοπικός χώρος που μπορούσα να φανταστώ για να συναντήσω άλλους ανθρώπους που θέλουν να οργανωθούν, να αντισταθούν και να αντεπιτεθούν.

Το 50501 είναι ουσιαστικά απλώς ένα meme που υποστηρίζεται από κάποια signal threads και ομάδες στο Facebook. Είναι

εξαιρετικά ποικιλόμορφο πολιτικά και πολλοί αναρχικοί και κομμουνιστές φίλοι έχουν εμπλακεί σε τοπικό και κρατικό επίπεδο. Δεν ξέρω τι ακριβώς σημαίνει να λέω ότι ένα τόσο χαλαρό δίκτυο συνεργάζεται με την αστυνομία ή τους Δημοκρατικούς. Αυτό σημαίνει απλώς ότι ορισμένες προσωπικότητες μέσα σε αυτό (είτε σημαντικές είτε ασήμαντες) το έχουν κάνει, αλλά αυτό δεν αντικατοπτρίζει μια συλλογική συμφωνία που να υποστηρίζει αυτή τη συμπεριφορά. Υπό αυτές τις συνθήκες, νομίζω ότι θα πρέπει να αποφεύγουμε τις γενικευμένες κατηγορίες και, αντίθετα, απλώς να απομακρύνουμε τον πολιτικό μέσο όρο από τη συνεργασία της αστυνομίας ή την εξάρτηση από τους Δημοκρατικούς.

Οι κίνδυνοι ήταν σχεδόν μηδενικοί. Πολλές παρανοϊκές φήμες διαδόθηκαν τις προηγούμενες ημέρες. Σύντροφοι προσπάθησαν να τις καταρρίψουν και να καθησυχάσουν όσους ήταν νέοι στην πολιτική δραστηριότητα, οι οποίοι ήταν οι πραγματικοί στόχοι αυτού του μύλου των φημών. Είναι σαφές ότι ο φόβος είναι το μεγαλύτερο εμπόδιό μας αυτή τη στιγμή, περισσότερο από την πραγματική καταστολή, τη βία ή το ντράμα.

Είδα μια ηλικιωμένη φίλη που βίωσε μια δεκαετία ομοσπονδιακής παρενόχλησης επειδή ήταν φίλη με μερικούς από τους κατηγορούμενους του Green Scare. Δεν ανάρρωσε ποτέ πραγματικά και δεν βγαίνει συχνά σε πολιτικά πράγματα, ως αποτέλεσμα του τραύματος και του φόβου. Χάρηκε πολύ που βρέθηκε σε αυτή την εκδήλωση και συμμετείχε στην παράνομη πορεία απόσχισης μαζί μας και ίσως με 400 άλλα άτομα. Προσπαθούσε να σκεφτεί νέα συνθήματα και συνομιλούσε χαρούμενα μαζί μου κοντά στην πρώτη γραμμή της πορείας.

Νομίζω ότι θα ήταν καλύτερο για τους συντρόφους να είχαν έρθει όχι μόνο με φυλλάδια και ριζοσπαστικά zine, αλλά και με πανό και εργαλεία για να κάνουν την πορεία πιο σίγουρη και ικανή. Δεδομένης της ενέργειας που υπήρχε, ακόμη και αυτό το μεγάλο πλήθος, ενθουσιασμένο αλλά και φοβισμένο, πιθανότατα θα ήταν ενθουσιασμένο να κάνει περισσότερα βήματα προς την μαχητικότητα, με μικρά πράγματα όπως κιμωλία και

πυροτεχνήματα. Ήταν καθοριστικό το γεγονός ότι κάποιοι άνθρωποι έφεραν το δικό τους κινητό ηχοσύστημα, ξεχωριστό από αυτό που χρησιμοποιούσαν οι επίσημοι ομιλητές.



### **Τρίτος απολογισμός: Μια μικρή πόλη.**

Στην πρώτη συγκέντρωση No Kings στην πόλη μας, τον Ιούνιο του 2025, ένα μπλοκ αναρχικών και άλλων αντιεξουσιαστών ξεκίνησε από μια διαφορετική τοποθεσία πιο κάτω στην περίφημη τοπική λεωφόρο και παρέλασε δίπλα από τη συγκέντρωση No Kings σε μια νεκρική πομπή με ένα φέρετρο για τον Ντόναλντ Τραμπ. Αυτή η παρέμβαση ήταν μεγάλη επιτυχία, προσελκύοντας περίπου εκατό άτομα από το πλήθος στο Δημαρχείο στο Ομοσπονδιακό Κτίριο, έναν από τους λίγους στόχους εδώ που συνδέεται πραγματικά με το καθεστώς στην Ουάσινγκτον. Το Ομοσπονδιακό Κτίριο φρουρούνταν αυστηρά από πράκτορες του DHS, οι οποίοι είχαν τεθεί σε υψηλή επιφυλακή μετά από μια ενέργεια λίγες εβδομάδες νωρίτερα, στην οποία κάποιος προφανώς χρησιμοποίησε ένα μαρκαδόρο κι έγραψε "Fuck ICE" σε μια γυάλινη πόρτα.

Λόγω αυτής της παρέμβασης, η τοπική ομάδα των Δημοκρατικών που διευθύνει τις φιλελεύθερες διαμαρτυρίες μη κερδοσκοπικών οργανώσεων 50501 μετακινήθηκε από την ιστορική λεωφόρο (ένας

αυτοκινητόδρομος διπλής κατεύθυνσης που είναι πολύ εύκολο να μπλοκαριστεί η κυκλοφορία) σε ένα πάρκο στη Δυτική Πλευρά που εφάπτεται ενός αυτοκινητόδρομου οκτώ λωρίδων. Το 2020, οι φιλελεύθεροι που ήθελαν να αποτρέψουν την πιθανότητα μιας πορείας μετά τη δολοφονία του Τζορτζ Φλόιντ πραγματοποίησαν επίσης αγρυπνία σε αυτό το πάρκο, αν και ευτυχώς, οι τοπικοί μαθητές λυκείου έκαναν τη δική τους παρέμβαση ως απάντηση. Ήταν σαφές στους αναρχικούς και στα παιδιά της πλατείας ότι επρόκειτο για μια προσπάθεια που αποσκοπούσε στον περιορισμό της ικανότητάς μας να βγαίνουμε στους δρόμους. Μετά την επιτυχία της περφόρμανς την πρώτη φορά, οι άνθρωποι ονειρεύτηκαν μια άλλη ιδέα για το πώς να παρέμβουν. Το σχέδιο ήταν να κατασκευαστεί μια μαριονέτα του Βασιλιά Ντόναλντ Τραμπ που θα απαιτούσε από τους διαδηλωτές να παραμείνουν στο πεζοδρόμιο και να μην κάνουν τίποτα για να απειλήσουν πραγματικά το καθεστώς του – μέχρι που ένας μοναχικός γελωτοποιός θα ηγούνταν μιας εξέγερσης δουλοπάροικων που θα συντρίβουν και θα καταστρέφουν τη μαριονέτα.

Δυστυχώς, η απειλή σφοδρών καταιγίδων και ανέμων με ένταση ανεμοστρόβιλων στην περιοχή μας υπονόμεισε αυτό το σχέδιο και την τελευταία στιγμή, οι άνθρωποι έπρεπε να σχεδιάσουν μια πιο μαχητική παρέμβαση.

Περίπου δώδεκα αναρχικοί, πλατειακοί και άλλοι ριζοσπάστες συγκεντρώθηκαν στο πάρκο στις 18 Οκτωβρίου με το σχέδιο να πάρουν μία ή δύο λωρίδες του αυτοκινητόδρομου και στη συνέχεια να επιστρέψουν στο πάρκο μέσω των ήσυχων κατοικημένων δρόμων που βρίσκονται κοντά. Σύμφωνα με μεταγενέστερες αναφορές, περίπου 2000 άτομα συγκεντρώθηκαν στο πάρκο και παρατάχθηκαν στο πεζοδρόμιο εκατέρωθεν του αυτοκινητόδρομου. Η ενέργεια και το ηθικό του πλήθους ήταν χαμηλά. Παρά το γεγονός ότι υποτίθεται ότι χρηματοδοτούνταν από δισεκατομμυριούχους, οι φιλελεύθεροι δεν είχαν φέρει μεγάφωνα, δεν ηγούνταν συνθημάτων και δεν είχαν μουσική στις καρδιές τους. Αρχίσαμε να βαδίζουμε γύρω από το πάρκο, συγκεντρώνοντας ένα πλήθος περίπου σαράντα ατόμων που φώναζαν και τραγουδούσαν. Οι άνθρωποι τραγούδησαν

το Bella Ciao, καθώς και έναν τοπικό ύμνο που δημιουργήθηκε για την τελευταία παρέμβαση στο συλλαλητήριο No Kings, που λέει:

**Όχι Βασιλιάδες! Όχι Αφέντες! Όχι παλιοφασίστες μπάσταρδοι!**

**Όχι Βασιλιάδες! Όχι Αφέντες! Όχι παλιοφασίστες μπάσταρδοι!**

**Όχι Βασιλιάδες! Όχι Αφέντες! Όχι παλιοφασίστες μπάσταρδοι!**

Αφήστε τους να κρεμαστούν από τα πόδια τους, αφήστε τα όρνια να φάνε

Αυτόν τον παλιοφασίστα μπάσταρδο!»

Μετά από μερικούς γύρους γύρω από το πάρκο, καταφέραμε να βγούμε στον αυτοκινητόδρομο με ένα πανό από την εποχή που ο Ντόναλντ Τραμπ ήρθε στο Νότιο Ιλινόις το 2018. Έγραφε «Όλοι οι δρόμοι κλειστοί στον φασισμό!» – ένα παιχνίδι με το σύνθημα της πόλης.

Περίπου σαράντα άτομα πήραν γρήγορα δύο λωρίδες κυκλοφορίας, μπλοκάροντας έντονα και τις δύο λωρίδες. Ένα περιπολικό μας ακολούθησε και πολύ λίγοι άνθρωποι προσχώρησαν από το πλήθος, αλλά πολλοί μας επευφημούσαν. Ανεβήκαμε τον αυτοκινητόδρομο πριν επιστρέψουμε σε κατοικημένους δρόμους όπου οι περισσότεροι άνθρωποι βγήκαν από τα σπίτια τους και μας επευφημούσαν. Καθώς πλησιάζαμε πίσω στο πάρκο για να ολοκληρώσουμε την χαρούμενη και μαχητική πορεία, δύο γέροι με κίτρινα γιλέκα πήδηξαν έξω προσπαθώντας να εμποδίσουν την πορεία, βιντεοσκοπώντας μας και ισχυριζόμενοι ότι ήμασταν πράκτορες της ICE επειδή φορούσαμε μάσκες. Ένας από τους ηλικιωμένους άνδρες άρπαξε ακόμη και το πρόσωπο ενός από αυτούς που κρατούσαν το πανό. Οι άνθρωποι φώναζαν αντιφασιστικά συνθήματα από πάνω τους, πνίγοντάς τους. Η πορεία επέστρεψε με ασφάλεια στο πάρκο.

Πολλοί άνθρωποι ήρθαν και μας ευχαρίστησαν για τα συνθήματα, τη μουσική, ακόμη και «τον ενθουσιασμό». Ενώ οι φιλελεύθεροι διοργανωτές κοκκίνισαν για την παρέμβασή μας, εμείς συνεχίσαμε τον χαρούμενο δρόμο μας.

Ενώ αυτό μπορεί να μην είναι τόσο συναρπαστικό όσο οι μαχητικές εφευρέσεις ή δράσεις στις μεγάλες πόλεις, πρέπει να προωθήσουμε το κίνημα όσο το δυνατόν περισσότερο οπουδήποτε και παντού. Το να καθόμαστε σπίτι καταγγέλλοντας και επικρίνοντας θα ήταν λάθος. Πολλοί καλοί άνθρωποι που δεν έχουν άλλη ιδέα για το πώς να αγωνιστούν παρακολούθησαν αυτή την εκδήλωση. Ας ελπίσουμε ότι η πράξη μας σήμαινε κάτι για τους ανθρώπους και οι άνθρωποι που συναντήσαμε εκεί θα νιώσουν πιο ικανοί να σταθούν στο ύψος των περιστάσεων όταν τα πράγματα κλιμακωθούν.

## Μερικές Ερωτήσεις σε Αναρχικούς σε όλη τη Χώρα

*Γιατί παρακολουθήσατε τη συγκέντρωση No Kings;*

- Όταν οι άνθρωποι συγκεντρώνονται δημόσια για να εκφράσουν τη διαφωνία τους, αυτός είναι ένας χώρος που αξίζει να καταληφθεί και να ριζοσπαστικοποιηθεί. Η εμφάνιση σημαίνει ότι πρέπει να διασφαλίσουμε ότι το μήνυμα της απόλυτης απελευθέρωσης δεν θα σβηστεί από φιλελεύθερα επιχειρήματα.
- Οι σύντροφοί μου και εγώ σκεφτήκαμε ότι θα υπήρχαν πολλοί άνθρωποι που θα χρησιμοποιούσαν την πορεία No Kings για να αντιμετωπίσουν την ICE στην πόλη μας. Ελπίζαμε ότι θα υπήρχε αρκετό χάος ώστε η αστυνομία να χάσει τον έλεγχο της κατάστασης και ο κόσμος να θυμηθεί

πώς ήμασταν τον Ιούνιο και να απωλέσει μέρος του διάχυτου φόβου που φαίνεται να έχει βυθιστεί σε όλη την πόλη.

- Σε γενικές γραμμές, συμφώνησα με την πρόταση της CrimethInc. Νομίζω ότι είναι σημαντικό για εμάς (τους αναρχικούς και τους αντιεξουσιαστές γενικότερα) να έχουμε ξανά μια ορατή παρουσία στους δρόμους. Περάσαμε πολλά χρόνια πειραματιζόμενοι με διάφορες προσεγγίσεις για να είμαστε περισσότερο ή λιγότερο ορατοί, και μου φαίνεται σαφές τώρα ότι πρέπει να είμαστε αναγνωρίσιμοι χωρίς να είμαστε στοχευμένοι.
- Η ομάδα στην οποία ανήκω δεν πήγε ως επί το πλείστον στη συγκέντρωση, τουλάχιστον όχι ως ομάδα εντός της πορείας. Η συγκέντρωση No Kings που διοργανώθηκε στο κέντρο της πόλης είχε προγραμματιστεί από τις 8 έως τις 10 π.μ. - πολύ νωρίς- αλλά μεταφέρθηκε απευθείας σε ένα ολοήμερο πολυπολιτισμικό φεστιβάλ “Tucson Meet Yourself” με χιλιάδες ανθρώπους, καντίνες, τοπικούς οργανισμούς υπεράσπισης και οικογένειες. Εκεί εμφανίστηκα με ένα σακίδιο γεμάτο περιοδικά και μερικές εκατοντάδες φυλλάδια σχετικά με την κινητοποίηση κατά του ICE και τον αντιαυταρχισμό. Μερικοί από εμάς τα γράψαμε και τα φωτογράφισαμε χθες.
- Παρευρέθηκα στη συγκέντρωση No Kings για να διανείμω προπαγάνδα – τόσο για να αμφισβητήσω τις πιο φιλελεύθερες αφηγήσεις σχετικά με το πώς είναι σκόπιμο να ανταποκριθούμε στην τρέχουσα στιγμή όσο και για να προσκαλέσω άτομα με παρόμοιους πολιτικούς στόχους σε συζήτηση με το κίνημά μας. Στόχευα επίσης να προσθέσω μια συγκρουσιακή χροιά στη διαδήλωση.

*Οι No Kings, 50501 και το κίνημα Indivisible ασπάζονται την φιλελεύθερη πολιτική. Συνεργάζονται με την αστυνομία και το Δημοκρατικό Κόμμα. Πώς συμφιλιωθήκατε με αυτό;*

- Δεν πήγα για να υποστηρίξω την πολιτική τους, πήγα για να αντιμετωπίσω τα όρια της πολιτικής τους. Οι αναρχικοί δεν χρειάζεται να περιμένουν τέλειες συνθήκες ή τέλειους συντρόφους για να δράσουν. Η παρουσία σε φιλελεύθερους χώρους μπορεί να ανοίξει στιγμές στις οποίες οι άνθρωποι αρχίζουν να βλέπουν ότι το κράτος και οι επιβολές του δεν θα τους σώσουν. Το βλέπω αυτό ως εμπλοκή, όχι ως ευθυγράμμιση.
- Πήγαμε εκεί ως αυτόνομα άτομα για να συμμετάσχουμε σε ένα μαζικό κίνημα κατά του φασισμού, όχι για να διαφωνήσουμε με τους φιλελεύθερους διοργανωτές που είπαν σε όλους να μείνουν στο πεζοδρόμιο. Πολλοί από τους ανθρώπους που εμφανίζονται σε αυτές τις διαμαρτυρίες δεν είναι ιδεολογικά αφοσιωμένοι στην νομιμότητα ή τον πασιφισμό. Απλώς βλέπουν τα παραπάνω ως το μόνο παιχνίδι στην πόλη. Πιστεύω ότι είναι δουλειά μας να προκαλέσουμε μεταξύ των απλών πολιτών πραγματική αντίσταση. Το γεγονός ότι δώδεκα άτομα με λογότυπο και λογαριασμό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διεκδικούν την εξουσία να λένε σε όλους τους άλλους σε μια εκδήλωση τι να κάνουν δεν σημαίνει ότι πρέπει να ακούσουμε. Δεν νομίζω ότι υπάρχει κάποια αντίφαση που να μπορούμε να συμβιβάσουμε. Εμφανιζόμαστε, υποστηρίζουμε τις αξίες μας, προσπαθούμε να πείσουμε άλλους ανθρώπους να ενταχθούν μαζί μας και κάνουμε αυτές τις οργανώσεις άσχετες.
- Νιώθω αρκετά άνετα να χρησιμοποιώ φιλελεύθερες εκδηλώσεις για να δημιουργήσω δράσεις διάσπασης. Είναι μια μέθοδος που έχει δοκιμαστεί και έχει αποδειχθεί αξιόπιστη και αποτελεσματική τακτική και αυτό δεν μου φάνηκε διαφορετικό. Οι μεγάλες συγκεντρώσεις προσελκύουν πολλούς συντρόφους που αναζητούν κάτι πιο ριζοσπαστικό, οπότε είναι καλό να είμαστε εκεί για να τους βρούμε. Φαίνεται ότι βρισκόμαστε σε ένα μοτίβο αναμονής στο οποίο οι φασίστες επιβάλλουν σιγά σιγά στρατιωτικό νόμο και οι άνθρωποι φοβούνται πολύ να κάνουν οτιδήποτε

επειδή πιστεύουν ότι αυτό θα μπορούσε να χειροτερέψει την κατάσταση. Αλλά νομίζω ότι είναι σημαντικό να εντείνουμε τις αντιφάσεις και να οδηγήσουμε το κράτος σε υπερβολική δράση, προκειμένου να πυροδοτήσουμε το είδος της εκτεταμένης οργής που είναι ικανή να αντιμετωπίσει πραγματικά το κράτος.

- Αυτοί οι boomers θέλουν απλώς κάποιον να μιλήσουν. Αποφύγαμε τους διοργανωτές και πήγαμε εκεί που θα ήταν ο περισσότερος κόσμος.
- Υπήρχαν πολλοί άδειοι σταθμοί στο φεστιβάλ folklife όπου οι πωλητές είχαν κλείσει νωρίς ή δεν έφτασαν ποτέ. Προσπαθήσαμε να στήσουμε ένα περίπτερο για την «Ένωση Κυβερνήσεων της Κομητείας Πίμα» για να είμαστε αστείοι, αλλά εμφανίστηκε ο τύπος που την διηύθυνε, οπότε απλώς μετακινηθήκαμε σε ένα άλλο άδειο περίπτερο και φτιάξαμε μια πινακίδα που έγραφε «Αναρχική Πολεμική Γραφή σε ΧΑΜΗΛΗ ΤΙΜΗ». Όλα τα πράγματα ήταν δωρεάν.

*Κάποιοι το περιγράφουν διαδικτυακά ως “επικίνδυνο” να συμμετέχεις σε δημόσιες συγκεντρώσεις. Ποιά πιστεύετε ότι είναι τα ρίσκα;*

- Πάντα υπάρχει ρίσκο όταν προκαλείς την εξουσία, μπάτσοι, παρακολούθηση, συντηρητικοί, διάρρευση προσωπικών δεδομένων. Αλλά το να κρυβόμαστε δεν μας κάνει πιο ασφαλείς. Μπορούμε να ελαχιστοποιήσουμε τη ζημιά με την αμοιβαία υποστήριξη, καλή παιδεία ασφάλειας και επίγνωση της κατάστασης, αλλά το ρίσκο είναι μέρος της πραγματικότητας της αντίστασης.
- Δεν είμαι σίγουρος ότι το ένισα τόσο ριψοκίνδυνο. Το Λος Άντζελες έχει διαφορετική άποψη από τις ρεπουμπλικανικές πολιτείες για αυτό, αλλά ήξερα ότι θα αντιμετωπίζαμε την αστυνομία του Λος Άντζελες κι όχι την ICE και πιθανές ομοσπονδιακές κατηγορίες (οι οποίες

είναι πιο επικίνδυνες, αν και στο Λος Άντζελες δεν είναι τόσο ριψοκίνδυνα όσο πολύ πιστεύουν). Με χιλιάδες αριστερούς τριγύρω να παρέχουν κάλυψη, αυτό φάνηκε ως την πιο ασφαλή από τις πράξεις που συμβαίνουν στο Λος Άντζελες αυτήν την στιγμή. Οποσδήποτε πιο ασφαλή από το να αντιμετωπίσαμε την ICE κατά τη διάρκεια μιας επιδρομής.

- Τι στο διάολο λένε ως “επικίνδυνο” για τους αναρχικούς να βρίσκονται στις συγκεντρώσεις No Kings; Είναι επικίνδυνο για εμάς να ΜΗΝ είμαστε εκεί.
- Φυσικά κι είναι επικίνδυνο. Το καθεστώς δηλώνει ξεκάθαρα την επιθυμία του να συνθλίψει το κίνημά μας και να φυλακίσει, σκοτώσει ή απελάσει οποιονδήποτε ο οποίος στέκεται στο διάβα του. Το να λαμβάνεις δράση κατά του καθεστώτος με οποιοδήποτε τρόπο, ακόμη και συμβολικά, συνεπάγεται έναν αυξημένο κίνδυνο για παρακολούθηση, αστυνομική βία και καταστολή. Παρόλα αυτά θεωρώ ότι τώρα τα ρίσκα της μη συμμετοχής είναι ακόμη μεγαλύτερα. Το μόνο εμπόδιο για το μέχρι πού μπορούν αυτή τη στιγμή να φτάσουν οι φασίστες είναι η αντίστασή μας, κι εάν χάσουμε, σκοπεύουν να μας σκοτώσουν. Πρέπει να ξεφύγουμε από την λογική ότι το να βλέπουμε τον κίνδυνο ως κάτι που μπορούμε να επιλέξουμε, και να αναγνωρίσουμε ότι, είτε μας αρέσει είτε όχι, είμαστε κλειδωμένοι σε έναν αγώνα για την επιβίωσή μας.
- Πφφ, αυτό είναι απλά κοινωνικό άγχος. Περίμενα ότι θα μας διώξουν γιατί κλέψαμε ένα τραπεζάκι, αλλά μας επέτρεψαν να μείνουμε όλη την μέρα. Στην περίπτωση που θα μας πέταγαν έξω, είχαμε σχεδιάσει απλά να μετακινηθούμε σε άλλο μέρος του φεστιβάλ, να πάρουμε άλλο τραπεζάκι, ή να διανείμουμε zine στο πόδι.
- Πολλοί άνθρωποι θέλουν να μιλήσουν για την επαναστατική αντικρατική πολιτική αυτή τη στιγμή. Ένωσα καλά που εμφανιζόταν ως «οι ίδιοι», βάζοντας ρητά αναρχικές ιδέες μπροστά σε ανθρώπους και βλέποντας ποιος είναι πρόθυμος να εμπλακεί.
- Σε αυτή την περίπτωση, όντας σε μια πόλη που έχει ήδη

επιχειρήσει την ανάπτυξη ομοσπονδιακών στρατευμάτων και κατακλύζεται από τα ανθρώπινα σκουπίδια που εργάζονται για το ICE, προσωπικά αισθάνθηκα εξαιρετικά ανήσυχος. Η μαζική παρακολούθηση είναι πραγματική και είναι κακή. Δεδομένου του πλαισίου, ωστόσο, αισθάνθηκα ότι οι βασικές πρακτικές ασφαλείας όπως η μάσκα ήταν επαρκείς. Ο χρόνος θα δείξει αν αυτό είναι αλήθεια. Οι άνθρωποι με τους οποίους ήμουν μαζί, χρησιμοποιούσαν ως επί το πλείστον ως ευκαιρία για να είναι ορατοί. Κανείς δεν σχεδίαζε να κάνει κάτι πέρα από το να συμμετάσχει στην πορεία, κάτι που επηρέασε τις αποφάσεις μας. Μερικοί άνθρωποι δεν φόρεσαν μάσκα, μερικοί άνθρωποι ήταν σε μπλοκ, μερικοί άνθρωποι κάπου στο ενδιάμεσο.

- Ήξερα ότι με την συμμετοχή στην συγκέντρωση σήμαινε ότι δεν διατρέχαμε μαγάλο κίνδυνο σύλληψης και ξυλοδαρμό από την αστυνομίας ή βίας από την ακροδεξιά. Αλλά ο μεγαλύτερος κίνδυνος στην πραγματικότητα δεν ήταν σε σχέση με την προσωπική μου ασφάλεια, αλλά ότι θα αποτυγχάναμε να έχουμε αντίκτυπο στο πλήθος ή να προσεγγίσουμε άλλους ανθρώπους που είναι δυσαρεστημένοι με την κυβέρνηση Τραμπ και τις φιλελεύθερες απαντήσεις σε αυτό.

### *Τι πιστεύεις ότι επιτεύχθηκε;*

- Είχα πολλές καλές συζητήσεις με ανθρώπους που ήταν θετικοί σε αυτό που κάναμε, αλλά νομίζω ότι το πιο ελπιδοφόρο πράγμα ήταν ακριβώς πόσοι άνθρωποι ενώθηκαν μαζί μας στους δρόμους μόλις αποδείξαμε ότι ήταν δυνατό. Μια ηλικιωμένη γυναίκα από τα προάστια έπεσε ενώ βάδιζε στο δρόμο, και όταν τη βοηθήσαμε και τη ρωτήσαμε αν ήθελε να τη βοηθήσουμε να επιστρέψει στο πεζοδρόμιο αρνήθηκε. «Ήμουν στους δρόμους ενάντια στον πόλεμο στο Βιετνάμ και θέλω να είμαι στους δρόμους και τώρα».

Μίλησα επίσης με μερικούς νέους ανθρώπους εκ των υστέρων, οι οποίοι ενθουσιάστηκαν πολύ με την εμπειρία και έψαχναν διάφορους τρόπους να παραμείνουν ενεργοί. Η συνήθης γραμμή που υιοθετήθηκε από πολλούς αυταρχικούς λόγους διαμαρτυρίας (τόσο φιλελεύθερα όσο και λενινιστικά) είναι ότι οι μη επιτρεπόμενες διαμαρτυρίες στους δρόμους είναι πολύ επικίνδυνες για τους ηλικιωμένους ή τα παιδιά, ώστε να αποξενώνουν εγγενώς «τις μάζες» που δεν είναι έτοιμες για τόσο μεγάλα επαναστατικά βήματα όπως το περπάτημα στο δρόμο χωρίς άδεια. Ήταν καλό να βιώσουμε μια υπενθύμιση του πόσο εντελώς ψευδές είναι αυτό.

- Άλλοι ακτιβιστές και ομάδες υπεράσπισης ήταν ανοιχτοί στο να είμαστε εκεί. Παραδόξως, αυτό περιελάμβανε τα «Humane Borders» – την απύσχα ανθρωπιστική ομάδα της οποίας το περίπτερο είχαμε αναλάβει. Κάποια στιγμή, ένα από τα μέλη τους σταμάτησε από το τραπέζι μας για να ρωτήσει ποιοι ήμασταν. Ήμασταν ξεκάθαροι μαζί της ότι θέλαμε απλώς να διανείμουμε την ελεύθερη αναρχική λογοτεχνία εκεί, αφού αυτό το τραπέζι δεν χρησιμοποιούνταν διαφορετικά. «Από τότε που τα Ανθρώπινα Σύνορα δεν εμφανίστηκαν, είμαστε εδώ για το No Borders!!! Και όλοι μισούμε τον ICE!» Στην αρχή, φαινόταν μπερδεμένη από τις γελοιοτήτές μας, αλλά ήρθε αργότερα για να πει ότι η ομάδα της ήταν χαρούμενη που χρησιμοποιούσαμε το τραπέζι τους!
- Βρήκα υποσχόμενο ότι υπάρχουν σαφώς άνθρωποι προσανατολισμένοι προς τη δράση των μαχητών στο δρόμο που μας είναι άγνωστες. Σκέφτομαι ιδιαίτερα τις ομάδες των παιδιών που έχουν μεξικανικές σημαίες.
- Αυτό που μου φαινόταν πιο ελπιδοφόρο ήταν να βλέπω πενήντα περίπου θορυβώδεις ανθρώπους, πολλοί από τους οποίους ήταν εντελώς ξένοι, να συνεχίζουν να συγκεντρώνονται προκλητικά στο δρόμο αφού οι αστυνομικοί τους είπαν επανειλημμένα να πάνε σπίτι τους. Ένωσαν σαφώς ανικανοποίητοι από τους φιλελεύθερους που ηγούνταν της πορείας και ενεργοποιήθηκαν έντονα από αυτό που

είχαν να πουν οι αναρχικοί και την ενέργεια που έφεραν στη διαδήλωση, ακόμη και όταν έγινε σαφές ότι προσελκύαμε την οργή τόσο των διοργανωτών όσο και της αστυνομίας. Είδαμε ανθρώπους εμπνευσμένους και να προσελκύονται από επαναστατικά μηνύματα.

- Μερικοί σύντροφοι ήταν σε θέση να προσελκύσουν ένα μεγάλο πλήθος περίπου χιλίων ανθρώπων από τη συγκέντρωση No Kings στο Δημαρχείο στο κέντρο κράτησης με ένα δυνατό κινητό ηχείο και μερικά κίτρινα γιλέκα διαμαρτυρίας. Το πλήθος στο MDC ήταν πραγματικά εμπνευσμένο από αυτό, και υπήρχαν κάποιες αψιμαχίες με τους μπάτσους, αν και τίποτα πολύ φιλόδοξο. Όλοι ήταν πολύ υπέρ του συνθήματος “γαμημένη αστυνομία” και οι άνθρωποι ζήτησαν να ακούσουν το «Fuck the Police» του Boosie περίπου επτά φορές. Κάποια στιγμή, περίπου εκατό άνθρωποι χόρευαν το Payaso de Rodeo, το οποίο ήταν πραγματικά διασκεδαστικό, και υπήρχε ένας ολόκληρος χορός σε ένα σετ του Μοντερέι. Νομίζω ότι οι μπάτσοι θα μπορούσαν να πουν ότι έχαναν τον έλεγχο της κατάστασης, γιατί αμέσως μετά τον χορό έβγαλαν τα άλογα και έγιναν πραγματικά επιθετικοί για την εκκαθάριση της διασταύρωσης.
- Στήσαμε μια σειρά από τραπέζια φορτωμένα με εκατοντάδες zines, αφίσες και αυτοκόλλητα. Μία από τους εθελοντές της εκδήλωσης μας πλησίασε, λίγο επιφυλακτική, και ρώτησε τι κάναμε. Της είπα ότι είμαστε μόνο μερικά άτομα που προσπαθούσαν να μοιραστούν ιδέες και ανοιχτή συζήτηση. Ενώ στην αρχή ήταν επιφυλακτική σιγά σιγά άρχισε να θέλει να μάθει για δράση μας. Μέχρι το τέλος, χαμογελούσε, έκανε ερωτήσεις και έφευγε με μια χούφτα zines.

*Τι εύχεσαι να είχες δει στο No Kings που, εκ των υστέρων, θα μπορούσες να βοηθήσεις συνεισφέροντάς του εσύ ο ίδιος;*

- Περισσότερη αυτόνομη παρουσία, περισσότερα πανό, ανταλλαγή δεξιοτήτων, τέχνη, αυθόρμητα συνθήματα που να μην προέρχονται από τους διοργανωτές. Χώροι όπου οι άνθρωποι θα μπορούσαν να μιλήσουν ελεύθερα χωρίς μια σκηνή που να τους λέει πώς μοιάζει ο «ασφαλής» ακτιβισμός.
- Η προπαγάνδα μας ενθαρρύνει την άμεση δράση και τον πολιτικό πειραματισμό. Τα φυλλάδια έχουν όλα έναν κωδικό QR για ένα signal thread «ανακοινώσεων» που δημοσιεύει επερχόμενες αντιεξουσιαστικές εκδηλώσεις, τις δικές μας πορείες και τα συναφή. Αλλά δεν έχουμε μια συγκεκριμένη επερχόμενη εκδήλωση στο ημερολόγιό μας αυτό το μήνα, η οποία προσκαλεί τη συμμετοχή του κοινού, για παράδειγμα, δεν έχουμε κάνει έκκληση για τη συγκρότηση μιας συνέλευσης για όλη την πόλη. Αυτού του είδους τα πράγματα δεν έχουν ακόμα οργανωθεί.
- Θα ήθελα να μπορούμε να κάνουμε μια πιο συντονισμένη διανομή πολιτικού υλικού, ώστε να έχουμε κάνει περισσότερες συζητήσεις με τους ανθρώπους. Δεν υπάρχουν πολλοί από εμάς, γεγονός που καθιστά δύσκολο να έχουμε ανθρώπους να κινούνται μαζί. Νομίζω ότι το να είμαστε ελαφρώς πιο στοχευμένοι στην προβολή μας αντί να δίνουμε απλώς φυλλάδια και zines σε όποιον θα τα πάρει πιθανότατα θα μας ωφελήσει στο μέλλον.
- Μακάρι να είχα δει πιο θεαματικές παρουσιάσεις των πολιτικών μας μηνυμάτων – είτε ρίξεις πανό, αφισοκολλήσεις, σημαίες ή ομοιώματα που καίγονται, είτε οτιδήποτε άλλο. Εκ των υστέρων, είναι σαφές ότι η πορεία ήταν απλώς ένα τεράστιο θέαμα, που ήταν ένα «διασκεδαστικό απόγευμα» για πολλούς φιλελεύθερους. Το να βάλουμε μια αναρχική ανατροπή σε αυτό για να κάνουμε την παρουσία μας όσο το δυνατόν πιο ορατή σε άλλους θα μπορούσε να ήταν κάπως ελπιδοφόρα για εμάς και να κινητοποιήσουμε τους άλλους εκεί, αν γίνει στις σωστές στιγμές στα σωστά πλαίσια. Επιπλέον, σε πολλά διαφορετικά σημεία, οι αναρχικοί θα μπορούσαν να έχουν κάνει μια προσπάθεια να είναι στο μπροστινό μέρος της

πορείας με μεγάλα, ενισχυμένα πανό και ένα megάφωνο για να αμφισβητήσουν τα μηνύματα και την εικόνα των διοργανωτών, και ενδεχομένως ακόμη και να ξεκινήσουν μια αποσχισθείσα πορεία στο τέλος ή κοντά στο τέλος της διαδρομής με εκείνους που δεν ήθελαν να τελειώσουν τη διαδρομή ή έψαχναν για άλλους τρόπους να εκφράσουν την πολιτική τους απογοήτευση.

- Μακάρι να είχαμε προετοιμάσει περισσότερους τρόπους για να ακολουθήσουν οι άνθρωποι μετά το γεγονός. Διανείμαμε φυλλάδια για ένα μελλοντικό γεγονός κατά του ICE ευρέως, αλλά πολλοί άνθρωποι ήθελαν πιο άμεσους τρόπους για να συνδεθούν και δεν είχαμε πραγματικά έναν τρόπο να το κάνουμε αυτό πέρα από την κοινή χρήση ονομάτων χρηστών Signal, κάτι που δεν είναι ιδανικό. Στο μέλλον, ελπίζουμε να θέσουμε σε λειτουργία ένα τοπικό ημερολόγιο εκδηλώσεων που θα επιτρέψει στους ανθρώπους να συνδεθούν σε εκδηλώσεις λιγότερο υψηλού κινδύνου και ίσως μια σύνδεση με ένα κανάλι signal ή signal thread μόνο για διαχειριστές θα ήταν επίσης καλή.
- Κατά κύριο λόγο, αισθάνομαι ότι αν υπήρχε ένα άλλο γκρουπ ανθρώπων που έκαναν πορείες, θα μπορούσαν να έχουν περάσει από το κέντρο της πόλης ή σε έναν αυτοκινητόδρομο, και αυτό θα είχε χωρίσει τις δυνάμεις των μπάτσων και το κέντρο κράτησης πιθανότατα θα είχε πραγματικά εκραγεί, κάτι που θα ήταν μια τεράστια νίκη για το κίνημα κατά του ICE αυτή τη στιγμή.
- Σκεφτόμουν τι σημαίνει ότι περιμένουμε αυτές τις μεγάλες φιλελεύθερες οργανώσεις να οργανώσουν μαζικές ενέργειες, ώστε να μπορέσουμε να τις καταλάβουμε και πόσο χάνουμε με το να είμαστε εξαρτημένοι από αυτούς. Ταυτόχρονα, κάνοντας αυτή τη δουλειά εμείς οι ίδιοι απαιτεί πολλή ενέργεια και οικοδόμηση συνασπισμού που απομακρύνεται από την εργασία των ενοικιαστών και την οργάνωση οικοδόμησης κτιρίων βάσης, οπότε ποτέ δεν φαίνεται να είναι η καλύτερη χρήση του χρόνου. Αλλά και πάλι, αναρωτιέμαι αν υπάρχει τρόπος να αλλάξει αυτή η δυναμική.

---

# Η «αρετή» του σταθμάρχη και τα όρια της εκτεχνίκευσης

*Του Γιώργου Κρανιδιώτη*

Την επομένη του πολύνεκρου σιδηροδρομικού δυστυχήματος στα Τέμπη, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Νίκος Ανδρουλάκης, από το σημείο της συμφοράς, δήλωνε: «Η πατρίδα μας βιώνει μια ανείπωτη τραγωδία και στη σκέψη όλων μας υπάρχει ένα τεράστιο “γιατί”. Γιατί, ενώ υπάρχουν οι τεχνικές δυνατότητες εδώ και χρόνια, να κρέμονται τόσες ζωές σε ένα ανθρώπινο χέρι». Η δήλωση Ανδρουλάκη εκφράζει την κοινή πεποίθηση ότι το δυστύχημα θα είχε αποφευχθεί, αν είχε αξιοποιηθεί η σύγχρονη τεχνική, ούτως ώστε η ασφάλεια των σιδηροδρομικών μεταφορών να μην εξαρτιόταν από τον ανθρώπινο παράγοντα. Η οπτική αυτή υπόρρητα δέχεται ότι το κακό προήλθε από «ανθρώπινο λάθος». Εντούτοις, το ερώτημα που ευλόγως ανακύπτει είναι: Γιατί το πιο θανατηφόρο δυστύχημα στην ιστορία του ελληνικού σιδηροδρόμου συνέβη εν έτει 2023, και όχι καθ’ όλες τις προηγούμενες δεκαετίες λειτουργίας του, όταν οι χρησιμοποιούμενες τεχνικές ήταν οπωσδήποτε υποδεέστερες των σημερινών και πολύ περισσότερα εξαρτιόνταν από το «ανθρώπινο χέρι»;

Λίγες μέρες αργότερα, ένας σχολιαστής στο Facebook, ο Παναγιώτης Μαυρέλης, παρατηρούσε: «Αν ήταν τόσο απλό και εύκολο να συμβεί το “ανθρώπινο λάθος” θα είχε συμβεί χρόνια τώρα, όταν τα δρομολόγια ήταν πολύ πιο πυκνά και οι γραμμές περισσότερες. Όμως δεν είναι καθόλου έτσι τα πράγματα. Το “ανθρώπινο λάθος” είναι το άλλο όνομα της απαξίωσης των δημόσιων αγαθών και των ανθρώπων. Η από 20ετίας σταθερή απαξίωση του ΟΣΕ, των υποδομών του και των εργαζομένων του, με

σκοπό να εκποιηθεί στα ιδιωτικά συμφέροντα παρήγαγε αυτό το “ανθρώπινο λάθος”. [...] Τόσα χρόνια δεν συνέβη ποτέ ένα τόσο τραγικό “ανθρώπινο λάθος”, γιατί ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΟΣΕ αποτελούνταν και στελεχώνονταν από καλούς σιδηροδρομικούς υπαλλήλους, από ευσυνείδητους επαγγελματίες μηχανοδηγούς και σταθμάρχες, που, παρά την ελλιπή υποδομή και την έλλειψη σύγχρονων συστημάτων, μάς ταξίδευαν όλους με ασφάλεια στους προορισμούς μας. Δεν ζούμε, λοιπόν, από τύχη. [...] Ο ΟΣΕ, όμως, κατατμήθηκε και εκποιήθηκε. Στερήθηκε την κερδοφορία του, απαξιώθηκε και έπαψε να βγάζει σιδηροδρομικούς. Όσοι επαγγελματίες σιδηροδρομικοί συνταξιοδοτούνται δεν αντικαθίστανται. Η πείρα και η τεχνογνωσία των παλιών σιδηροδρομικών δεν μεταβιβάζεται στους νέους. Ένα ολόκληρο κεφάλαιο εθνικής τεχνογνωσίας πετάγεται στα σκουπίδια, θυσία στις ιδιωτικοποιήσεις. Έτσι φτάσαμε στον σταθμάρχη της Λάρισας. Σε ένα μοιραίο άνθρωπο που προφανώς δεν έπρεπε να βρίσκεται στο σταθμαρχείο. Έναν παλιό ανειδίκευτο υπάλληλο του ΟΣΕ που πριν 10 χρόνια μετατάχθηκε στο υπουργείο Παιδείας στο πλαίσιο της “κινητικότητας” του Μητσοτάκη (σ.σ. “νόμου Ρέππα”) και πέρυσι, στα 59 του χρόνια, έγινε σταθμάρχης. [...] Δεν φταίει όμως ο σταθμάρχης, αλλά αυτοί που τον τοποθέτησαν εκεί. Αν δεν είχε απαξιωθεί και ιδιωτικοποιηθεί ο ΟΣΕ και δεν είχε αποσιλωθεί από σιδηροδρομικούς, δεν θα βρισκόταν στην ανάγκη να εκπαιδεύσει έναν 59χρονο για να τον κάνει σταθμάρχη. Θα είχε σταθμάρχη η Λάρισα, και ο ΟΣΕ θα έβγαζε νέους μέσα από τις σχολές του και με μαθητεία δίπλα στους παλιούς». Και κατέληγε: «Το βασικό κεφάλαιο ενός δημόσιου οργανισμού είναι οι εργαζόμενοί του, η πείρα και η γνώση που διαθέτουν. Αυτή η πείρα και η γνώση ελαχιστοποιούν την πιθανότητα “ανθρώπινου λάθους” και όχι μόνο τα σύγχρονα ηλεκτρονικά συστήματα. Και τα πιο προηγμένα συστήματα απαιτούν τη γνώση και τη πείρα των ανθρώπων για να λειτουργήσουν. Λόγω της γνώσης και της πείρας των εργαζομένων κυκλοφορούσε επί δεκαετίες με ασφάλεια ο σιδηρόδρομος».

Εκκινώντας από την παραπάνω, ορθή κατά τη γνώμη μας, τοποθέτηση του Μαυρέλη, θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε κάποιες πτυχές της καταστροφής που δεν έχουν αρκούτως

συζητηθεί ως τώρα.

## Η «αρετή» του σταθμάρχη

Σύμφωνα με τον Άλασνταιρ Μακιντάιρ, ήδη από την ομηρική εποχή, η *αρετή* (virtue) συνδέεται με την ανάληψη ενός κοινωνικού ρόλου και την αριστεία στο πεδίο μιας ειδικής κοινωνικής πρακτικής (π.χ. πόλεμος ή αγωνίσματα: Αχιλλέας, διατήρηση του οΐκου: Πηνελόπη, καθοδήγηση συνέλευσης: Νέστορας). Στη θεώρηση του Σκώτου φιλοσόφου, η έννοια της *πρακτικής* έχει κεντρική σημασία για τον προσδιορισμό του νοηματικού πυρήνα της αρετής, ορίζεται δε ως εξής: *«κάθε συνεκτική και σύνθετη μορφή μιας κοινωνικά θεσπισμένης συνεργατικής δραστηριότητας, μέσω της οποίας πραγματώνονται αγαθά εγγενή στη δραστηριότητα αυτή, κατά την προσπάθεια να επιτευχθεί η αριστεία που της προσιδιάζει και που, εν μέρει, την προσδιορίζει»*. Τα επαγγέλματα, οι τέχνες, οι επιστήμες, τα αθλήματα, η πολιτική, η ανατροφή των παιδιών κ.ο.κ. συνιστούν *πρακτικές* υπ' αυτήν την έννοια.

Τι σημαίνει όμως ο όρος «εγγενή αγαθά»; Εν αντιθέσει προς τα αγαθά που σχετίζονται εξωγενώς και κατά συμβεβηκός με μια πρακτική (π.χ. χρήμα, δόξα, δύναμη, κοινωνική αναγνώριση κ.λπ.), τα εγγενή αγαθά αφορούν στην ουσία της συγκεκριμένης πρακτικής και δρέπονται μόνο διαμέσου της εμπειρίας της συμμετοχής σε αυτήν. Εγγενές αγαθό είναι π.χ. η τελειότητα του αποτελέσματος, η βελτίωση της δεξιότητας χάρη στην εξάσκηση, η ηθική ικανοποίηση και αυτοεπιβεβαίωση που αποκομίζει ένας επαγγελματίας ενόσω εργάζεται. Τα εξωγενή αγαθά είναι αντικείμενα ατομικής κτήσης και ανταγωνισμού, ενώ τα εγγενή διαχέονται σε ολόκληρη την κοινότητα που ασκεί την πρακτική.

Ερειδόμενοι στα παραπάνω, φθάνουμε πια στον ορισμό της αρετής: *«αρετή είναι μια επίκτητη ανθρώπινη ικανότητα της οποίας η κατοχή και η ενάσκηση τείνουν να μας καταστήσουν ικανούς να*

επιτύχουμε αγαθά εγγενή στις πρακτικές, ενώ η έλλειψή της εμποδίζει την επίτευξη τέτοιων αγαθών». Η ενάρετη άσκηση μιας πρακτικής απαιτεί, κατά τον Μακιντάιρ, μια μύηση, η οποία επιτυγχάνεται με τη διδασκαλία, τη μαθητεία, τη σύναψη μιας σχέσης με τους ομοτέχνους, την υπακοή σε κανόνες και την αποδοχή των κριτηρίων της αυθεντίας, την εγκόλπωση της παράδοσης και των επιτευγμάτων του παρελθόντος. Επιπλέον, προϋποθέτει την ένταξη σε μια κοινότητα που συνεχεται από ένα κοινό όραμα και μια κοινή αντίληψη για τα αγαθά. Τέλος, η αρετή δεν γίνεται να νοηθεί ειμή στο πλαίσιο μιας ανθρώπινης ζωής η οποία, αφενός έχει έναν τελεολογικό χαρακτήρα, τουτέστιν αποβλέπει σε έναν σκοπό, αφετέρου συγκροτεί ολότητα, δηλαδή διατηρεί την ενότητά της, και δεν είναι μια απλή διαδοχή, ένα συμπίλημα, ασυναφών επεισοδίων. Ο ενάρετος βίος είναι ένας βίος μη κατακερματισμένος, όπου η εργασία δεν διαχωρίζεται από τησχόλη και ο επαγγελματικός τομέας από τον προσωπικό.

Ας δούμε λοιπόν την περίπτωση του μοιραίου σταθμάρχη της Λάρισας Βασίλη Σαμαρά. Σύμφωνα με το πόρισμα της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων, ο άνθρωπος αυτός προσελήφθη αρχικά στον ΟΣΕ το 1989 ως αχθοφόρος. Το 1990, κατέστη πτυχιούχος του ΤΕΛ Λάρισας στον Τομέα Κοινωνικών Υπηρεσιών (Τμήμα Βοηθών Ιατρικών και Βιολογικών Εργαστηρίων). Το 2011, με τον νόμο περί «κινητικότητας» των υπαλλήλων του Δημοσίου, μετατάχθηκε στη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Λάρισας, και το 2018 κατατάχθηκε σε νέο κλάδο με ειδικότητα ΔΕ Διοικητικών Γραμματέων. Το 2022, όντας 58 ετών, και 5 χρόνια πριν τη συνταξιοδότησή του, καταθέτει αίτηση για νέα μετάταξη σε μία από τις θέσεις σταθμάρχη που ζήτησε ο ΟΣΕ να καλυφθούν μέσω «κινητικότητας», λόγω έλλειψης προσωπικού. Επιλέγεται και, μετά από ολιγόμηνη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση, τοποθετείται σε ένα νευραλγικό πόστο, το σταθμαρχείο της Λάρισας, τον Ιανουάριο του 2023, μόλις ένα μήνα πριν το δυστύχημα. Είναι σημαντικό να προστεθεί ότι, το βράδυ του δυστυχήματος, ο άπειρος Σαμαράς είχε μείνει μόνος, διότι δύο άλλοι σταθμάρχες (οι Κωνσταντίνος Παυλόπουλος και Παναγιώτης

Χαμηλός) είχαν αποχωρήσει πριν τη λήξη της βάρδιας τους. Εξ αυτών, ο Χαμηλός ήταν συμβασιούχος ορισμένου χρόνου και εργαζόταν εκδίδοντας δελτία παροχής υπηρεσιών («με μπλοκάκι»).

Επί τη βάση της προηγηθείσας έκθεσης της αρετής κατά Μακιντάιρ, είναι ολοφάνερο ότι ο σταθμάρχης Σαμαράς πόρρω απέχει από το να λογιστεί ένας «ενάρετος» επαγγελματίας. Η σταδιοδρομία του είναι πολυδιασπασμένη και κατατεμαχισμένη σε αποκομμένες μεταξύ τους δραστηριότητες. Απουσιάζουν απ' αυτήν η σταθερότητα, η προσήλωση, η μύηση σε μια κοινότητα ομοτέχνων και η μαθητεία, δια της οποίας επιτυγχάνεται η μετάδοση της πείρας. Από το βιογραφικό του και μόνο, προκύπτει ότι θα ήταν *de facto* αδύνατη η εκ μέρους του επιδίωξη εγγενών στην πρακτική του σιδηροδρομικού υπαλλήλου αγαθών, όπως η αριστεία του αποτελέσματος και η χαρά της προσφοράς σε έναν συγκεκριμένο τομέα. Η απασχόλησή του στον ΟΣΕ δεν αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι της προσωπικής του ταυτότητας, ουσιώδη ποιότητα του βίου του, όπως συνέβαινε με τους σταθμάρχες, τους κλειδούχους και τους μηχανοδηγούς του μακρινού παρελθόντος, οι οποίοι, χωρίς να διαθέτουν προηγμένα τεχνικά μέσα και παρά τις απαρχαιωμένες υποδομές (π.χ. μονή γραμμή), εγγυόνταν την ασφάλεια των μεταφορών, χάρη στη γνώση και την ευσυνειδησία τους. Προσέτι, η συμπεριφορά και των τριών σταθμαρχών που είχαν βάρδια το βράδυ του δυστυχήματος δείχνει ότι οι εν λόγω εργαζόμενοι, πιθανότατα, δεν έβλεπαν το επάγγελμά τους ως μια κοινωνική αποστολή ούτε αυτοπραγματώνονταν μέσω αυτού, αλλά εκτελούσαν τη δουλειά τους με μόνο κίνητρο τον βιοπορισμό, ήτοι ήταν, σύμφωνα με τη μαρξική ορολογία, αλλοτριωμένοι.

## **Κεφαλαιοκρατία και τεχνικό σύστημα**

Το επόμενο βήμα είναι να αναζητήσουμε τα συστημικά αίτια που επάγουν την παρακμή της αρετής. Ο Μακιντάιρ -ο οποίος υπήρξε στρατευμένος μαρξιστής τις δεκαετίες του '50 και του '60,

προτού μεταστραφεί στον αριστοτελισμό- υποστηρίζει πως, όταν η εργασία υποτάσσεται στο απρόσωπο κεφάλαιο, δεν εξυπηρετεί παρά μόνο τη βιολογική επιβίωση του εργαζομένου αφενός και τη θεσμοποιημένη απληστία του καπιταλιστή αφετέρου. Άρα χαρακτηρίζεται από σχέσεις μέσων και σκοπών αναγκαστικά εξωτερικές στα αγαθά που επιδιώκει ο εργαζόμενος και, ως εκ τούτου, εξορίζεται από τη σφαίρα των πρακτικών.

Παρεμφερώς, η Σιμόν Βέιλ επισημαίνει: «Πρέπει να αλλάξει το καθεστώς της προσοχής κατά τη διάρκεια των ωρών εργασίας, η φύση των κινήτρων που ωθούν στην υπερνίκηση της οκνηρίας ή της εξάντλησης -κίνητρα που σήμερα είναι ο φόβος και τα λεφτά- η φύση της υπακοής ... ο πλήρης διαχωρισμός της ζωής στην εργασία και της ζωής στην οικογένεια». Η Βέιλ θίγει ομοίως και το ζήτημα της μαθητείας, της μεταλαμπάδευσης της σοφίας του παρελθόντος, και της στοίχισης στην παράδοση. Το επάγγελμα, υπογραμμίζει, δεν υπολογίζεται πια από την άποψη της συλλογικότητας και της ιδιαίτερης λειτουργίας του: «Η συντεχνία ήταν ένας σύνδεσμος ανάμεσα στους νεκρούς, στους ζωντανούς και στους ανθρώπους που δεν είχαν ακόμα γεννηθεί, μέσα στα πλαίσια κάποιας συγκεκριμένης εργασίας. Σήμερα δεν υπάρχει τίποτα που να είναι έστω και λίγο προσανατολισμένο προς αυτή τη λειτουργία. Ο γαλλικός συνδικαλισμός είχε ίσως, γύρω στο 1900, κάποιες προθέσεις προς αυτή την κατεύθυνση, που γρήγορα εξανεμίστηκαν».

Ο Χάρτμουτ Ρόζα παρατηρεί ότι «στην ύστερη νεωτερικότητα τα επαγγέλματα δεν εκτείνονται πλέον στο σύνολο μιας επαγγελματικής ζωής· οι δουλειές αλλάζουν με υψηλότερο ρυθμό απ' ότι οι γενιές». Το φαινόμενο αυτό απορρέει από την «κοινωνική επιτάχυνση» (τεχνολογική επιτάχυνση κι επιτάχυνση της κοινωνικής μεταβολής), η οποία με τη σειρά της τροφοδοτείται από τον ανταγωνισμό. Σ' αυτό το συγκείμενο, το ατομικό «σχέδιο ζωής» και ο αυτοπροσδιορισμός που ριζώνει σε ισχυρές αξιακές κρίσεις υποκαθίστανται από ευέλικτες «περιστασιακές ταυτότητες» που πάνε με το ρεύμα: «κάθε φορά που υπάρχει μια νέα, ελκυστική ευκαιρία, πρέπει να είναι

κανείς έτοιμος να βουτήξει». Επιπλέον, ο φρενήρης ρυθμός της καινοτομίας απαξιώνει αδιάκοπα την εργασιακή εμπειρία και υποσκάπτει τη μεταβίβαση γνώσεων από τη μια γενιά στην επόμενη. Τοιουτοτρόπως, μεταξύ άλλων, προκύπτει ένας επιβλαβής, δυσλειτουργικός, και ενίοτε επικίνδυνος, «αποσυγχρονισμός» τεχνικού συστήματος και ανθρώπινου παράγοντα.

Περαιτέρω, η ευόδωση της αρετής του επαγγελματία προσκόπτει στην κεφαλαιοκρατική πραγμοποίηση, και δη στον μηχανοποιημένο κατακερματισμό της παραγωγικής διαδικασίας, ο οποίος διαρρηγνύει τους δεσμούς που πάλαι ποτέ συνέδεαν τα επιμέρους υποκείμενα της εργασίας σε μια κοινότητα. Όπως αναλύει ο Γκέοργκ Λούκατς, οι εργαζόμενοι μετατρέπονται «σε απομονωμένα, αφηρημένα άτομα, τα οποία δεν συνεχονται πλέον άμεσα-οργανικά ... αλλά η συναρμογή τους μεσολαβείται μάλλον σε όλο και πιο μεγάλο βαθμό αποκλειστικά από τις αφηρημένες νομοτέλειες του μηχανισμού στον οποίο είναι ενταγμένα». Παρομοίως, ο Ζακ Ελλύλ σημειώνει πως ο καθένας εργάζεται πια στον περιορισμένο τομέα του και καταπιάνεται να βρει λύσεις σε πολύ συγκεκριμένα και εξειδικευμένα προβλήματα, δίχως να έχει συνολική εποπτεία του συστήματος. Από τον εργαζόμενο απαιτούνται επίκτητα προσόντα τεχνικής φύσης, κι όχι κάποια εξαιρετική νοημοσύνη, πολλώ δε μάλλον γενική μόρφωση. Με άλλα λόγια, ενώπιον της ολοκληρωτικής ποσοτικοποίησης, οι ποιότητες, και μάλιστα οι ανθρώπινες, καθίστανται αμελητέες. Όπως είχε ήδη διαγνώσει ο Καρλ Μαρξ: «Δεν υπάρχει πια ζήτημα ποιότητας. Μονάχα η ποσότητα αποφασίζει για όλα».

Ο Λούκατς υπογραμμίζει ωσαύτως ότι, με τον αυξανόμενο ορθολογισμό και τη μηχανοποίηση της εργασιακής διαδικασίας, η δραστηριότητα του εργαζόμενου χάνει όλο και πιο πολύ τον πρακτικό της χαρακτήρα και μετατρέπεται σε μια ενατενιστική στάση απέναντι σε μια μηχανική-νομοτελειακή διεργασία, σ' ένα έτοιμο-κλειστό σύστημα, αυτονομημένο και ανεπηρέαστο από τον άνθρωπο. Όθεν, μεταβάλλονται αυτές τούτες οι βασικές κατηγορίες της άμεσης σχέσης των ανθρώπων με τον κόσμο. Όπως

είχε υποδείξει ο Μαξ Βέμπερ, η δια της επιστήμης και της επιστημονικά προσανατολισμένης τεχνικής νοησιοκρατική εκλογίκευση της ζωής δεν ισοδυναμεί με καλύτερη γνώση των βιοτικών συνθηκών της ύπαρξής μας, π.χ. των εργαλείων που χρησιμοποιούμε στην εργασία μας. «Τουναντίον, ο άγριος γνωρίζει ασυγκρίτως καλύτερα ...». Ας φανταστούμε λοιπόν τον σταθμάρχη Σαμαρά μπροστά στον «πίνακα τηλεχειρισμού» του Σταθμού Λάρισας, όπου απεικονίζονται «με φωτεινές ενδείξεις διαφόρων χρωμάτων» οι εισερχόμενοι και εξερχόμενοι συρμοί, οι αλλαγές, και οι χαράξεις διαδρομών. Μάλιστα, ο ισχύων κανονισμός κυκλοφορίας τού επέβαλλε υποχρεωτικά να προβεί σε αυτόματη χάραξη δρομολογίου, η οποία, άπαξ και λάβει χώρα, δεν επιτρέπει εφεξής χειροκίνητες παρεμβάσεις και τροποποιήσεις!

### **Το πόρισμα της Επιτροπής Εμπειρογνομώνων**

Είναι αξιοσημείωτο ότι και το πόρισμα της Επιτροπής Εμπειρογνομώνων τονίζει τη σημασία του ανθρώπινου παράγοντα και των συστημικών αιτίων που τον επηρεάζουν, προσεπικυρώνοντας αρκετούς ισχυρισμούς της ανάλυσης που προηγήθηκε.

Συγκεκριμένα, αναγνωρίζει ότι: «*Η Ευρωπαϊκή Ένωση από τη γέννησή της (ως ΕΟΚ) έχει ως συστατικό γενετικό υλικό τη φιλελεύθερη προσέγγιση για όλα σχεδόν τα οικονομικά ζητήματα, τη διαρκή τόνωση του ανταγωνισμού και το διαρκές άνοιγμα στον ανταγωνισμό κάθε σχεδόν δραστηριότητας (πλην της άμυνας). Στο πνεύμα αυτό και υπό τον ακραίο φιλελεύθερο οίστρο των αρχών της δεκαετίας του 1990 θέλησε να εισαγάγει τον ανταγωνισμό και στους σιδηροδρόμους. Θεώρησε μάλιστα ως προϋπόθεση και προαπαιτούμενο το διαχωρισμό (και στη συνέχεια τη διάσπαση) των δραστηριοτήτων που αφορούν τη σιδηροδρομική Υποδομή από εκείνες που αφορούν την Εκμετάλλευση – Λειτουργία». Έτσι, «ο ΟΣΕ με βάση το πδ 41/2005, υποχρεώθηκε σε διαχωρισμό*

δραστηριοτήτων, της διαχείρισης δηλαδή της σιδηροδρομικής υποδομής και της εκμετάλλευσης», ενώ «με την έξοδο το 2008-10 από τον Όμιλο ΟΣΕ της εταιρείας Εκμετάλλευσης (ΤΡΑΙΝΟΣΕ, σήμερα Hellenic Train) και την πλήρη ιδιωτικοποίησή της (το 2017) περιορίσθηκαν σημαντικά οι δίαυλοι συνεργασίας και συνέργειας ανάμεσα στην Υποδομή (ΟΣΕ) και την Εκμετάλλευση (Hellenic Train)». Έχουμε δηλαδή έναν ολοένα εντεινόμενο κατακερματισμό, ο οποίος υπαγορεύεται από τον ανταγωνισμό και το κυρίαρχο κοινωνικοοικονομικό μοντέλο. Ποιες είναι όμως οι επιπτώσεις στο έμπυχο δυναμικό;

Σύμφωνα πάντα με το πόρισμα: «Το προσωπικό του ενιαίου ΟΣΕ είχε αγγίξει το 1984 τα 13.000 άτομα και μειώθηκε το 2007 σε περίπου 7.100 άτομα. Η μείωση προσωπικού συνεχίσθηκε σε οργανωμένη βάση μέχρι το 2010. Μετά το 2010 όμως έγιναν βίαιες μετακινήσεις-μετατάξεις εξειδικευμένου προσωπικού του ΟΣΕ σε Οργανισμούς (π.χ. νοσοκομεία) παντελώς άσχετους με το σιδηροδρομικό αντικείμενο. Έτσι, ο ΟΣΕ στερήθηκε τα στελέχη που είχε ανάγκη, χωρίς πρόνοια της Πολιτείας να αντικατασταθούν από νεότερα και εξίσου καταρτισμένα στελέχη... Πρακτικά την τελευταία δεκαετία το προσωπικό του ΟΣΕ ήταν περίπου στα ίδια επίπεδα και συστηματικά λιγότερο από το  $\frac{1}{2}$  του απαιτούμενου (σύμφωνα με εκτιμήσεις ανεξάρτητων προς τον ΟΣΕ διεθνών Αξιολογητών). Η αφαίμαξη αξιόμαχου δυναμικού από τον ΟΣΕ είναι μια από τις αιτίες μείωσης των επιπέδων ασφαλείας». Ειδικότερα, το 2022 δούλευαν συνολικά στον ΟΣΕ μόλις 1000 εργαζόμενοι (οι 200 εξ αυτών με συμβάσεις έργου!), όταν το νέο οργανόγραμμα του Μαΐου του ιδίου έτους προέβλεπε «αναγκαίο προσωπικό 2.182 άτομα, από τους οποίους στην υπηρεσία κυκλοφορίας 826 άτομα».

Οι εμπειρογνώμονες παραδέχονται πως «οι εργαζόμενοι αποτελούν το μοναδικό και πιο ανεκτίμητο κεφάλαιο μιας επιχείρησης. Αυτό ισχύει περισσότερο για μια επιχείρηση έντασης εργασίας (όπως ο σιδηρόδρομος ...), με τους εργαζόμενους να εργάζονται υπό συνθήκες ακραίας πίεσης, που απαιτούν και τεχνογνωσία και ψυχικές-βιολογικές αντοχές». Η σοβαρή έλλειψη προσωπικού

επιτείνει την πίεση και την υπερεργασία, με συνέπεια την καταρράκωση του ηθικού των εργαζομένων και την έλλειψη κινήτρων. Η μαθητεία, η μεταβίβαση της πείρας και της γνώσης από τους αρχαιότερους στους νεότερους σιδηροδρομικούς, η εδραίωση των δεξιοτήτων και της επαγγελματικής ευσυνειδησίας, εν ολίγοις όλα όσα συγκροτούν την αρετή του εργαζόμενου, παρεμποδίζονται ή/και εκλείπουν ολότελα μέσα σ' ένα τέτοιο καθεστώς αποξένωσης, άγχους κι ανασφάλειας για το μέλλον.

Τέλος, «η καθετοποιημένη οργάνωση του ΟΣΕ δεν αφήνει πολλούς διαύλους ώστε ένα πρόβλημα (ακόμη και σημαντικό) να φθάνει εύκολα και γρήγορα από το προσωπικό 1ης γραμμής στη διοίκηση». Εδώ, βλέπουμε ένα βλαβερό αποτέλεσμα της γραφειοκρατικής, συγκεντρωτικής, μη δημοκρατικής οργάνωσης της εργασίας. Ο Κορνήλιος Καστοριάδης έχει γράψει για την απώλεια παραγωγής, τη δυσλειτουργία και την αδυνατότητα ορθολογικού σχεδιασμού που προκύπτουν από τη μη συμμετοχή των εργαζομένων στη διεύθυνση. Επεκτείνοντας τη σκέψη του, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η απουσία εργατικής αυτοδιαχείρισης συνεπάγεται ανάλογες δυσμενείς συνέπειες και στον τομέα της ασφάλειας.

## **Συμπεράσματα**

Προς αποφυγή παρεξηγήσεων: Οι σκέψεις που εκθέσαμε ουδόλως αναιρούν ή απομειώνουν τις τεράστιες ευθύνες του Κράτους, και δη συγκεκριμένων πολιτικών προσώπων και κυβερνητικών παραγόντων, για το δυστύχημα, οι οποίες πρέπει να διερευνηθούν μέχρι τέλους και να αποδοθούν, τόσο σε πολιτικό όσο και σε ποινικό επίπεδο. Η παρουσίασή μας αποσκοπεί στα εξής:

Πρώτον, στο να δείξει ότι, τόσο το κυβερνητικό αφήγημα περί «ανθρώπινου λάθους», όσο και η μαχητική ρητορική της Αριστεράς και της Αναρχίας περί «κρατικού εγκλήματος», συνιστούν μάλλον απλουστευτικές, μονομερείς, (στη γλώσσα της εγγελιανής διαλεκτικής) «αφηρημένες» προσεγγίσεις. Ασφαλώς, ο σταθμάρχης

έκανε λάθος, πλην όμως, για ανυπέρβλητους συστημικούς λόγους, το λάθος τούτο δεν ήταν απλώς πιθανό, αλλά προδιαγεγραμμένο: αν δεν γινόταν απ' αυτόν, θα γινόταν, αργά ή γρήγορα, από κάποιον άλλον· αν δεν γινόταν το βράδυ εκείνο, θα γινόταν ένα άλλο. Διότι ο σταθμάρχης δεν δύναται πια να είναι «ενάρετος», ακόμη και να το θέλει, όντας αλλοιωμένος από το τεχνο-καπιταλιστικό σύστημα κι εγκλωβισμένος σ' αυτό, αναγκασμένος να υπακούει στα κελεύσματά του εφ' όρου ζωής.

Δεύτερον, στο να αναδείξει τη σημασία του ανθρώπινου παράγοντα και να αμφισβητήσει την επικρατούσα ιδεολογική αυταπάτη, ότι η λύση του προβλήματος της ασφάλειας των σιδηροδρομικών μεταφορών έγκειται αποκλειστικά ή κυρίως στις (ομολογουμένως αναγκαίες) τεχνικές τελειοποιήσεις ή, ακόμη παραπέρα, στην ολοκληρωτική εκτεχνίκευση. Δυστυχώς, όπως διαγιγνώσκει ο Ελλύλ, «το τεχνικό περιβάλλον μάς επιβάλλει να θεωρούμε τα πάντα σαν τεχνικά προβλήματα... ο τρόπος σκέψης μας σήμερα έχει την έντονη τάση να αντιμετωπίζει αυθόρμητα όλα τα θέματα και όλες τις καταστάσεις σαν ζητήματα Τεχνικής. Όταν δεν διαθέτουμε μια τεχνική προκειμένου να αντιμετωπίσουμε κάποιο διοικητικό ή ψυχολογικό ζήτημα, περιερχόμαστε σε αμηχανία. Είμαστε υποχρεωμένοι να ανάγουμε κάθε κατάσταση σε τεχνικούς όρους, έτσι ώστε να την κάνουμε όντως τεχνικό πρόβλημα». Η Κυβέρνηση υπόσχεται την προμήθεια κι εγκατάσταση προηγμένων τεχνικών συστημάτων, και η Αντιπολίτευση την εγκαλεί για τις σχετικές ολιγωρίες και παραλείψεις της. Ωστόσο, όπως πολύ σωστά, κατά τη γνώμη μας, προειδοποιούν οι εμπειρογνώμονες, «ο σιδηρόδρομος είναι ένα ανθρωποτεχνικό σύστημα που απαιτεί διαρκή και αποτελεσματική συνέργεια ανθρώπινου δυναμικού και τεχνολογικού εξοπλισμού. Και η καλύτερη τεχνολογία όμως μπορεί να αποδειχθεί μικρής χρησιμότητας και αποτελεσματικότητας αν δεν υπάρχει το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό που πρωτίστως πρέπει να πιστεύει σε αυτό που κάνει και στην αποστολή που του έχει ανατεθεί». Επανερχόμαστε έτσι στο ζήτημα της «αρετής» του εργαζόμενου και των αντικειμενικών συνθηκών που την ευοδώνουν ή απεναντίας τη φαλκιδεύουν.

Εν τέλει, αγόμαστε σε μια καθαρά πολιτικής υφής διαπίστωση: ότι δεν αρκούν οι μερικές λύσεις, αλλά απαιτείται μια *συνολική* μεταμόρφωση της κοινωνίας, με άρση της κεφαλαιοκρατικής πραγματοποίησης, συνεταιριστικό τρόπο παραγωγής και δημοκρατική οργάνωση της εργασίας, ώστε οι τεχνικές πρόοδοι να μην επιφέρουν την ατροφία και την ποδηγέτηση της ανθρώπινης νόησης και δημιουργικότητας, αλλά να αξιοποιούνται για την ελεύθερη και ανεμπόδιστη εκτύλιξη κι εκπλήρωσή της. Το έμψυχο δυναμικό δεν θα πάψει, ούτε και στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης, να αποτελεί τον βασικό πυλώνα, όχι μόνο της ασφάλειας των σιδηροδρομικών μεταφορών, αλλά γενικώς των κοινωνικών υπηρεσιών: της παιδείας, της υγείας κ.λπ. Επομένως, οφείλουμε να καλλιεργήσουμε το έδαφος επί του οποίου η λησμονημένη «αρετή» των ανθρώπων, και δη των πάσης φύσεως επαγγελματιών, θα ανθίσει και πάλι.

*\* Ο Γιώργος Κρανιδιώτης σπούδασε Ιατρική και Φιλοσοφία στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Είναι Διδάκτωρ της Ιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ και κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Ιστορία της Φιλοσοφίας (Φιλοσοφική Σχολή ΕΚΠΑ). Εργάζεται ως ιατρός του ΕΣΥ. Από τις εκδόσεις «Νέον» κυκλοφορεί το βιβλίο του Δοκίμια για την ευθανασία, τη βιοηθική και τον θάνατο (Αθήνα, 2024).*

---

**(Προκαπιταλιστικό) έγκλημα  
και τιμωρία σε ένα αόρατο**

# χωριό

*Του Νώντα Σκυφτούλη*

Η ανατίναξη του άδειου σπιτιού στα Βορίζια είναι μία πρωτόγνωρη μεν αλλά ανώτερη μορφή κοινωνικού εγκλήματος. Ανώτερη ακόμη και από τον φόνο.

Ένα καινούργιο σπίτι νόμιμο πολεοδομικά, που δεν αμφισβητούνται οι κοινόχρηστοι χώροι και η γειτνίαση, έτοιμο να κατοικηθεί από μια συγκεκριμένη πυρηνική οικογένεια, αποτελεί το έδαφος για την παραγωγή και αναπαραγωγή ζωής με προοπτική ένα μακρινό μέλλον. Είναι το σταθερό σημείο ασφάλειας απέναντι στις ρευστές καιρικές συνθήκες της υπαίθρου που προκαλούν γενικευμένη ρευστότητα στην επιβίωση. Το σπίτι στο χωριό αποτελεί προσωπική και όχι ατομική ιδιοκτησία και μην την συγχέουμε με το “ένα κεραμίδι πάνω από το κεφάλι σου”, προϊόν της μετακίνησης στις πόλεις με συνέπεια την εμπορευματοποίηση και να βρισκόμαστε με το μεγαλύτερο ποσοστό ιδιοκτησίας κατοικιών στην Ευρώπη. Ναι μεν ίδιο ήταν το κίνητρο αφού άνθρωποι από τα χωριά γέμισαν τις μεγαλουπόλεις αλλά οι συνέπειες είναι τελείως διαφορετικές.

Το έδαφος αυτό, όχι σαν ιδιοκτησία αλλά σαν ύπαρξη ζωτικών σχέσεων, ανατινάζεται με σκοπό το εκρίζωμα των χρηστών. Είναι με άλλα λόγια ένα είδος πραγματικού αφανισμού αφού αποκλείεται κάθε μορφή ύπαρξης στο συγκεκριμένο έδαφος. Τον αφανισμό με τα εκρηκτικά τον αποφάσισαν με βάση την ισχύ της βίας όχι η υποτιθέμενη “κοινότητα”!!!! αλλά η εξατομικευμένη βούληση του Δυνατού. Προφανώς, ο δράστης-ες είναι εκτός σημερινού κοινωνικού πλαισίου και πράγματι τέθηκαν εκτός.

Στη ζωή όπως και στη φύση υπάρχει πάντα ο πιο Δυνατός και αυτός ας το έχουν υπόψιν τους όλοι οι Δυνατοί. Υπό τις σημερινές συνθήκες θέσμησης και νομιμότητας πως μπορούσε να λυθεί; Να καταγγείλουν στην αστυνομία; Το έκαναν, η αστυνομία να κάνει έρευνες, να τους συλλάβει, να δικαστούν, να κάνουν αγωγές να

αποζημιωθούν, να επανορθώσουν τις ζημιές του σπιτιού και να μπει μέσα το ζευγάρι. Αυτή είναι η ρομαντική εκδοχή που την γράφουμε έτσι όπως θα γράφαμε για ένα έγκλημα προβλεπόμενο-συγκαιρινό. Αυτό αφορά έγκλημα πρωταρχικής συσσώρευσης των πολέμων.

Ούτε η αστυνομία, ούτε το κράτος μπορούσε να κάνει, ούτε και έκανε τίποτα. Σε αυτές τις περιπτώσεις άλλοι μπορεί να είναι αποτελεσματικοί, αρκεί να τους διακρίνει στοιχειώδης κοινωνική συνείδηση. Επί δύο σχεδόν μέρες οι θιγόμενοι του ανατιναγμένου σπιτιού βγήκαν με τα καλάσνικοφ και πυροβόλουν από πάνω, από κάτω και από όλες τις μεριές του χωριού προς το σπίτι του υποτιθέμενου αυτουργού της ανατίναξης. Μέχρι που έκανε την έξοδο του Μεσολογγίου με τα γνωστά αποτελέσματα που έχουν αυτές οι εξοδοί.

Οι σφαίρες περνούσαν πάνω από τα κεραμίδια πάνω από τις στέγες και πάνω από τα κεφάλια όλων των χωριανών. Κανείς τους δεν άκουγε αυτές τις κατά ριπάς-κραυγές; Πως λουφάξατε έτσι ρε παιδιά; Αόρατο το χωριό. Πρόκειται για συνενοχή από φόβο που φτάνει στα όρια της δειλίας. Φυσικά, η καπιταλιστική εξατομίκευση έχει τεμαχίσει την κοινωνία αλλά υποπτεύομαι ότι προέρχεται από την βαλκανική καταγωγή μας πριν από τον καπιταλισμό.

Μόλις έγινε η ανατίναξη του σπιτιού την άλλη μέρα θα μπορούσε ο πρόεδρος της κοινότητας, ο Δήμαρχος της περιοχής μαζί με το συμβούλιο να καλέσει συνέλευση έξω από το καταστραμμένο κτίριο με πρόταση τη συλλογική ή με συλλογικό κόστος επιδιόρθωση των ζημιών. Και την επόμενη μέρα αν δεν έβγαινε ο προϋπολογισμός άντε να φέρουν στη συνέλευση και τον περιφερειάρχη. Με την απόφαση ότι το σπίτι αυτό τελεί υπό την προστασία της κοινότητας. Έτσι, τα πράγματα θα κυλούσαν αρμονικά και για το μέλλον. Διότι τώρα ακόμη και όλοι οι ένοχοι να δικαστούν δεν πρόκειται να καθίσει κανένας πάνω από 10 χρόνια, γιατί πρόκειται για συμπλοκή και δικαστικά δεν βγαίνουν ισόβιες με τίποτα. Και τα 10 χρόνια περνάνε γρήγορα.

Στα Βορίζια είναι ευκαιρία να κάνουν συνέλευση, έστω και τώρα, και με αυτή την αφορμή και σε άλλα χωριά, όμως κι εδώ στην Αθήνα στην κάθε πολυκατοικία. Γιατί το κράτος έρχεται μετά και μπορούμε να μην το έχουμε καμία ανάγκη.

---

## Τσούκα Πέτσικ-Γάζα

*Του Νώντα Σκυφτούλη*

Όταν καταλήγεις να βρίσκεσαι σε εκείνο το παλιό ύψωμα- όπως το αποκάλεσε ο Χαρίλαος- το 2520 είτε στο όνομα του κομμουνισμού είτε στο όνομα του θεού και έχεις το τελεσίγραφο του Βαν Φλίτ ή του Τράμπ απέναντί σου οι επιλογές είναι συγκεκριμένες. Δεν υπάρχουν μεσάζοντες δεν υπάρχουν αλληλέγγυοι δεν υπάρχουν ΜΜΕ. Κάθε γνώμη κάθε μεσολάβηση είναι έπεα πτερόεντα και αυτοαναφορικές φούσκες. Δεν υπάρχουν νοήματα δεν υπάρχουν εθνικά θρησκευτικά ή πολιτιστικά νοήματα. Όλα αυτά μεταφέρονται στη μόνη υπαρκτή μεσολάβηση που είναι θάνατος και κανένας άλλος.

Οι Σταυραετοί του Γράμμου πήραν την απόφαση. Φεύγοντας το κράτος δεν τους συμπεριφέρθηκε καλά. Οπισθοχωρώντας τους πυροβολούσαν με τα αεροπλάνα και ο Λαιμός γέμισε πτώματα και η Πρέσπα αίμα. Ας είναι. Με τη ζωή είπαν και πέταξαν στην Τασκένδη στη Βουδαπέστη και αλλού και δημιούργησαν ζωή χωριά συλλόγους πολιτισμό. Έφυγαν 35 χιλιάδες μαζί με τα παιδιά και έγιναν 100.000. Ήρθαν με, απώλειες τους δικούς μας μακεδόνες, σενιαρισμένοι ωραίοι και ξανάσμιξαν με τους δικούς τους μετά απο 30 χρόνια το κόμμα πάλι στο προσκήνιο με νέες θέσεις και προοπτικές. Καμιά συμφωνία δεν έγινε και κανένας διαπραγματευτής δεν υπήρχε και κανένας ΟΗΕ δεν υπήρχε και έμεινε η διαρκής κρατική εκδίκηση όλα αυτά τα πέτρινα χρόνια.

Στο ίδιο σημείο βρίσκονται και οι μάρτυρες της Χαμάς αλλά και

άλλοι ένοπλοι αγωνιστές με καλύτερους φυσικά όρους αφού κράτη διαπραγματεύονται, η παγκόσμια κοινή γνώμη είναι παρόν οι αλληλέγγυοι σε όλο τον κόσμο αγωνίζονται. Είπαμε όμως όταν βρίσκεσαι στην Τσούκα Πέτσικ δεν έχουν καμιά χρησιμότητα.

Η Χαμάς αποφάσισε απο ότι φαίνεται τη ζωή. Για τους μαχητές αλλά και για τους αμάχους. Να υπάρχει Παλαιστινιακό κράτος και σε αυτό θα παράξουμε ζωή και μετά απο όλα αυτά να υπάρχει και Ισραηλινό κράτος. Δεν είναι υποχώρηση πολιτική γιατί είπαμε ότι σε αυτη τη θέση δεν υπάρχει πολιτικό μεσολαβεί μόνο ο θάνατος και στη στάση απέναντι σε αυτόν μεταφέρονται όλα. Είναι η υποχώρηση του θανάτου έναντι της ζωής. Είναι βέβαιο ότι τρίτοι γύροι δεν μπορούν να υπάρξουν και δεν υπήρξαν ποτέ, όσο και να απαιτούν αυτοί που θέλουν αίμα για κάρβουνο προκειμένου να γράφουν και να φαντασιώνονται ή να μπερδεύονται με ανέξοδες και αναίμακτες αγωνιστικές πανούκλες. Με αυτή την απόφαση της Χαμάς αποκαθίσταται το πολιτικό με στόχο το Παλαιστινιακό κράτος και η πίεση γίνεται και θα γίνεται πλέον αποκλειστικά στο κράτος του Ισραήλ και στην ιδεολογία του.

Με δυο λόγια θα μπορούσα να τα γράψω όλα αυτά και να πω: ας αφήσουμε αυτούς που διαπραγματεύονται με αίμα να αποφασίσουν για να σταματήσει η ροή του. Οι συνειρμοί δεν είναι συμβολικοί αλλά πραγματικοί και σε επίπεδο αγριότητας και σε επίπεδο θυμάτων, εξόριστων φυλακισμένων εκτελεσμένων και απαγωγών και βαρέως οπλισμού και σε όλα.